

Onderzoek naar aansluiting tussen argumentatieschema's in de wetenschap, in het centraal examen en in de lespraktijk van het vak Nederlands op havo en vwo

Een zoektocht naar duidelijkheid voor docenten en hun leerlingen

M. de Krosse
December 2016

**EEN MENING
ZONDER
ARGUMENTEN
IS EEN GEVOEL**

Loesje

Inhoudsopgave

Enkele conclusies en vervolgstappen vooraf.....	3
Achtergrond.....	3
Het probleem.....	4
De aanpak.....	5
De aansluiting tussen wetenschap en het centraal examen	7
Probleemloze argumentatieschema's	8
Problematische argumentatieschema's.....	9
<i>Problematisch onderscheid tussen argumentaties op basis van voor- en nadelen en op basis van oorzaak en gevolg.....</i>	<i>9</i>
<i>Problematisch onderscheid tussen argumentatieschema's op basis van kenmerk of eigenschap en op basis van oorzaak en gevolg</i>	<i>11</i>
De aansluiting tussen lespraktijk en het centraal examen	15
Probleemloze argumentatieschema's	15
Problematische argumentatieschema's.....	16
<i>Oorzaak en gevolg? Of toch kenmerk of eigenschap?</i>	<i>16</i>
<i>Argumentaties met (impliciete) afwegingen.....</i>	<i>23</i>
Conclusies	24
Argumentatieschema op basis van voorbeelden.....	24
Argumentatieschema op basis van vergelijking	24
Argumentatieschema op basis van autoriteit	24
Argumentatieschema op basis van kenmerk of eigenschap.....	24
Argumentatieschema op basis van oorzaak en gevolg	25
Argumentatieschema op basis van voor- en nadelen.....	25
Onduidelijk onderscheid tussen argumentatieschema's op basis van kenmerk of eigenschap en op basis van oorzaak en gevolg.....	25
Onduidelijk onderscheid tussen argumentatieschema's op basis van voor- en nadelen en op basis van oorzaak en gevolg	26
Vragen voor het CvTE	28
Onderscheid tussen argumentatieschema's op basis van kenmerk of eigenschap en op basis van oorzaak en gevolg.....	28
Onderscheid tussen argumentatieschema's op basis van voor- en nadelen en op basis van oorzaak en gevolg.....	28
Algemeen	29
Bibliografie	30
Bijlage: resultaten onderzoek.....	31

Enkele conclusies en vervolgstappen vooraf

Het is niet gebruikelijk om achteraan te beginnen, maar in dit geval doe ik het toch: het is voor docenten Nederlands op havo en vwo in bepaalde gevallen onmogelijk om aan leerlingen uit te leggen waar het onderscheid ligt tussen verschillende argumentatieschema's die het College voor Toetsen en Examens noemt in de syllabus voor het centraal examen van 2017.

Daarnaast bevatten omschrijvingen van de argumentatieschema's in de betreffende syllabus onduidelijkheden en biedt de thans beschikbare wetenschappelijk literatuur docenten onvoldoende houvast om die onduidelijkheden weg te werken.

Daarom zal ik het CvTE vragen om de onduidelijkheden weg te werken en aan te geven hoe in de examens wordt omgegaan met zaken waarin het onmogelijk is om onderscheid te maken tussen de verschillende argumentatieschema's.

Achtergrond

Ik besef dat ik hierboven boude uitspraken doe. En ik realiseer me ook dat het probleem niet nieuw is. Al in de syllabus van 2009 worden vijf van de zes argumentatieschema's genoemd die leerlingen tijdens het centraal examen van 2017 moeten kunnen herkennen.

Waarom trek ik dan nu aan de bel? Heel simpel: tot de *Septembermededeling*¹ van 2016 realiseerde ik me niet dat er een probleem was. Ik liet mij, net als veel van mijn collega's, leiden door de lesmethoden waar ik mee werkte of had gewerkt. En hierin werd een veelheid aan argumentatieschema's – doorgaans soorten argumenten genoemd – behandeld die prima pasten in mijn lessen. Uiteraard realiseerde ik me wel dat de verschillende lesmethodes uiteenliepen en dat er in deze methoden wildgroei was ontstaan. Sterker nog: ik heb voor mijn website www.onlinenederlands.nl filmpjes gemaakt waarin ik vertel dat ik vanwege die wildgroei de verschillende argumentatieschema's van alle bekende lesmethodes bij elkaar gooi en combineer, opdat zoveel mogelijk leerlingen in Nederland zouden kunnen profiteren van de filmpjes.

Maar na het verschijnen van de *Septembermededeling* in 2016 nam een docente Nederlands contact met mij op. Ze bleek altijd gebruik te maken van mijn film over argumentatiestructuren en de bijbehorende grafische weergave ervan. En in die argumentatiestructuren hanteer ik de namen die de methode *Nieuw Nederlands* aan die structuren had toegekend. Maar volgens haar kloppen die niet meer met de namen die vanaf 2017 in het CE gehanteerd zouden worden. Zij had dit geconcludeerd na het lezen van de *Septembermededeling*.

Vervolgens kwam mij ter ore dat *Nieuw Nederlands* naar aanleiding van de *Septembermededeling* werkte aan een nieuw katern over argumentatieve vaardigheden.

¹ Elk jaar verspreidt het College van Toetsen en Examens de *Septembermededeling* waarin onder andere voor docenten per vak de syllabi met eindtermen zijn opgenomen.

Ik besloot de begrippenlijst voor argumentatieve vaardigheden in de syllabus grondig te bestuderen en schrok van de discrepantie tussen mijn lespraktijk en datgene wat ik mijn leerlingen zou moeten leren om ze voor te bereiden op het CE. Maar ik schrok nog harder van de ontdekking dat ik iets in mijn eigen vakgebied bijzonder slecht beheerste: toen ik afstudeerde stond de pragma-dialectiek, die de basis blijkt te zijn voor de argumentatieve vaardigheden in de syllabus, nog in de kinderschoenen. Ik kan mij zelfs niet herinneren bezig te zijn geweest met argumentatieschema's voordat ik mij specialiseerde in de letterkunde van de zeventiende eeuw. Kortom, er was werk aan de winkel.

Het probleem

Ik begreep al snel dat het de bedoeling is dat leerlingen leren om argumentatieschema's te herkennen zodat zij met de kennis van die schema's in staat zijn te bepalen hoe aanvaardbaar een aangeboden argumentatie is.

Ik vraag me af of dit gaat werken. Al zo lang als ik me kan herinneren, leren we leerlingen om zinsdelen en woordsoorten te herkennen. Ik hou me altijd voor dat dit bijdraagt aan hun schrijfvaardigheid, omdat ze met kennis van grammatica bewuster met hun zinsbouw bezig zijn. Daarnaast hoor ik mezelf wel eens in de klas zeggen dat grammaticale kennis kan helpen bij het begrijpen van ingewikkelde zinnen. Ik moet echter bekennen dat ik nog nooit een leerling erop heb betrappt uit zichzelf grammaticale kennis toe te passen bij schrijf- of leesvaardigheid.

Maar ach, als kennis van argumentatieschema's niet bijdraagt aan het bepalen van de aanvaardbaarheid van argumenten, laten we dan tenminste volhouden dat het niet verkeerd is om leerlingen analytisch te leren denken.

Het probleem zit hem echter niet in het nagestreefde doel. Het probleem zit hem in de toetsing.

Als in de CE's wordt gevraagd naar het argumentatieschema, gebeurt dat doorgaans in de vorm van een meerkeuzevraag. En dat houdt in: een antwoord is goed, of een antwoord is fout. Er is geen tussenweg.

Dat betekent dat ik mijn leerlingen moet kunnen uitleggen waarom bij een gegeven argumentatie wel sprake is van het ene argumentatieschema en niet van het andere.

En zoals ik al aangaf in de inleiding: dat kan ik niet.

Of om alvast in de stemming te komen: als je docent Nederlands bent, kun je dat niet (premissa maior), ik ben docent Nederlands (premissa minor), dus ik kan dat niet.

Met bovenstaande redeneervorm uit de logica, de modus ponens, laat ik zien dat de redenering geldig is. Maar is de redenering ook overtuigend? Nee.

Misschien moeten we dan even de hulp inroepen van Toulmin. Gegeven: ik ben leraar Nederlands. (Dus) Standpunt: ik kan dat niet. (Vanwege) Rechtvaardiging: als je leraar Nederlands bent, kun je dat niet. (Op grond van) Ondersteuning: niemand kan dat.

Natuurlijk hoop ik vanuit de grond van mijn hart dat de Ondersteuning niet klopt en dat de vakdeskundigen van het CvTE mij laten zien dat er wel degelijk iemand is dit het kan.

Maar ik heb weinig hoop. In het meinumnummer van 2014 van *Tijdschrift voor Taalbeheersing* begint J. Wagemans zijn artikel² met de mededeling dat argumentatiewetenschappers diverse pogingen hebben gedaan om argumenten te classificeren. Dit doen ze meestal met behulp van argumentatieschema's, maar, zo beweert Wagemans, 'over de precieze aard en het aantal van de schema's wordt zeer verschillend gedacht.' Zo komt van Eemeren vanuit de pragma-dialectiek met drie schema's. Maar Walton komt met een nieuw-dialectische lijst van 60 schema's. Ook P.J. Schellens en anderen beweren in hun artikel in dezelfde uitgave van het *Tijdschrift voor taalbeheersing*: 'Nu is er helaas theoretisch weinig overeenstemming over de vraag welke argumentatieschema's op normatieve gronden van elkaar onderscheiden moeten worden.'³ Kortom, zelfs de wetenschappers komen er niet uit.

Maar laten we even terugkeren naar de argumentatie over mijn docentschap en mijn onkunde. Hierin maak ik gebruik van een argumentatieschema op basis van kenmerk of eigenschap. Er is namelijk sprake van een groep: de docenten Nederlands. En al die docenten hebben een bepaald kenmerk: ze kunnen iets niet. En ik ben een lid van die groep. Daarom heb ik dat kenmerk ook.

Ik had even de hoop dat de docenten Nederlands dat kenmerk niet hadden en dat ik gewoon een uitzondering was. Maar ik heb een proef gedaan. Ik heb havo/vwo-bovenbouwdocenten Nederlands een online enquête laten invullen waarin ze op basis van 43 argumentaties moesten aangeven van welk argumentatieschema er volgens hen sprake was. In totaal hebben 48 docenten de enquête volledig ingevuld. Uit de resultaten blijkt dat de deelnemende docenten het bij bepaalde argumentaties totaal niet met elkaar eens zijn. Kortom, zowel de wetenschappers als de docenten Nederlands komen er niet uit.

Maar de leerlingen moet goed voorbereid worden op het examen. Daarom is uitsluitel van het CvTE nodig:

- onduidelijkheden moeten weggewerkt worden en
- onmogelijkheden moeten aangepakt worden.

De aanpak

In de ideale situatie zouden wetenschap, de eisen voor het centraal examen en de lespraktijk naadloos op elkaar aansluiten. Dan konden docenten Nederlands op basis van wetenschappelijke artikelen precies begrijpen wanneer er sprake is van welk argumentatieschema en konden ze bedenken hoe ze dit inzicht overbrengen op de leerlingen.

² Jean H.M. Wagemans, *Een systematische catalogus van argumenten* in *Tijdschrift voor taalbeheersing*, mei 2014, p. 11-12.

³ Peter Jan Schellens, Ester Šorm, Rian Timmers en Hans Hoeken, *Lekencriteria voor de evaluatie van vijf soorten argumentatie* in *Tijdschrift voor taalbeheersing*, mei 2014, p. 58.

Maar bij aanvang van dit onderzoek was de verwachting al dat de aansluiting allerminst naadloos is. Er is immers een vertaalslag gemaakt van wetenschap naar de eisen voor het centraal examen. En bij een vertaalslag is er altijd sprake van ruis. Die ruis kan zorgen voor onduidelijkheden en zelfs onmogelijkheden.

Bovendien hebben veel docenten, inclusief mijzelf, zich jarenlang gebaseerd op lesmethodes die blijkbaar volledig losgeslagen waren van de eisen voor het centraal examen. Daarom was bij aanvang van dit onderzoek de verwachting al dat weinig docenten zonder problemen de argumentatieschema's uit de syllabus kunnen herkennen.

In de eerste plaats is de aansluiting tussen wetenschap en het centraal examen onderzocht. De theorie die het meest aansluit bij de indeling volgens de syllabus is als uitgangspunt genomen. Vervolgens is bekeken welke argumentatieschema's exact aansluiten bij die theorie, oftewel: waar de zekerheden zitten, en waar bij welke argumentatieschema's dat niet het geval is, oftewel: waar onduidelijkheden of zelfs onmogelijkheden zitten.

Daarnaast is de aansluiting tussen de lespraktijk en het centraal examen onderzocht. 48 docenten hebben van 43 argumentaties⁴ aangegeven van welk argumentatieschema volgens hen sprake is. Vervolgens is bekeken in welke gevallen er een grote mate van eensgezindheid is, oftewel: waar de zekerheden zitten, en waar de meningen verdeeld zijn, oftewel: waar onduidelijkheden of zelfs onmogelijkheden zitten.

Vervolgens worden de conclusies uit beide bovenstaande onderzoeken gecombineerd.

Tot slot worden op basis van de conclusies vragen gesteld aan het CvTE.

⁴ Helaas sluiten niet alle argumentaties in de enquête niet helemaal aan bij de discrepanties die ik heb ontdekt tussen wetenschap en syllabus. Ik had de enquête namelijk al intuïtief gemaakt en opgestuurd naar docenten Nederlands voordat ik besloot om het onderzoek grondiger aan te pakken. Maar voor het doel, de lespraktijk, voldoet de enquête ruim.

De aansluiting tussen wetenschap en het centraal examen

Dit hoofdstuk beschrijft een onderzoek naar de aansluiting tussen wetenschap en het centraal examen. Per argumentatieschema uit de syllabus is gezocht naar equivalenten in de wetenschap. Bij argumentatieschema's die naadloos aansluiten op categorisering in de wetenschap zullen er weinig problemen optreden: docenten kunnen dan namelijk precies nagaan wat er onder verstaan wordt en kunnen bedenken hoe ze dit overbrengen op hun leerlingen. Daar waar geen aansluiting is, is het voor docenten onduidelijk of zelfs onmogelijk om hun leerlingen te leren wat volgens de syllabus vereist is.

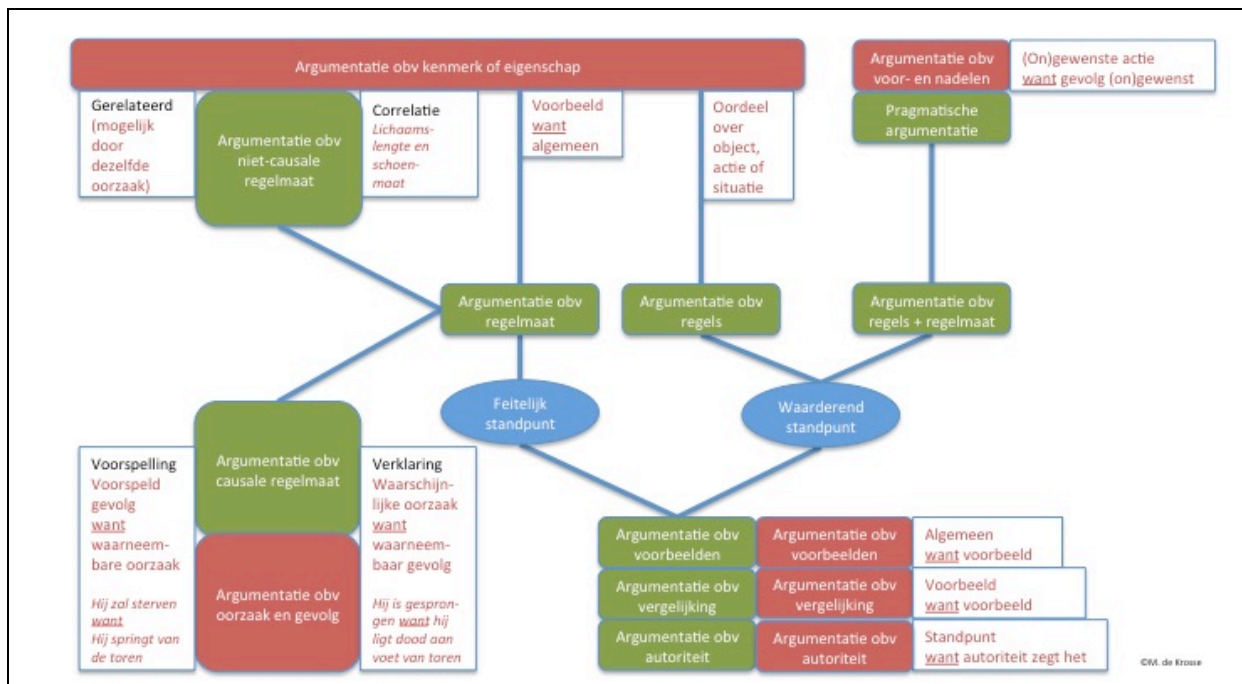
In het voorwoord van de syllabus voor CE 2017 staat dat een poging is gedaan om het argumentatieve begrippenkader aan te laten sluiten bij de huidige stand van zaken van de wetenschap. Maar er staat ook dat dit bij een aantal punten problematisch bleek te zijn. Eén van die punten was 'het onderscheid tussen soorten argumenten en argumentatieschema's'. Formuleringen in het examenprogramma en het referentiekader taal mochten niet aangepast worden. Kortom, de argumentatieschema's in de wetenschap en die in de syllabus sluiten niet volledig op elkaar aan.

Na het lezen van meerdere lesmethoden die op universiteiten en hbo's worden gebruikt, leek de bijdrage van Gerard Verhoeven en Peter Jan Schellens aan *Tekstanalyse, methoden en toepassingen*⁵ het meest aan te sluiten bij de indeling in argumentatieschema's van de syllabus. Geheel verrassend was dit niet: Peter Jan Schellens is de voorzitter van de commissie die op verzoek van het CvTE de aanpassingen in de syllabus heeft verzorgd.

Die bijdrage is daarom gebruikt om de vertaalslag van wetenschap naar syllabus in kaart te brengen.

Het resultaat is visueel gemaakt in onderstaande afbeelding. Onder de afbeelding staat eerst een korte toelichting. Vervolgens wordt beschreven waar de onduidelijkheden en onmogelijkheden zitten.

⁵ G. Verhoeven en P.J. Schellens, *Argumentatieanalyse in Tekstanalyse, methoden en toepassingen*, J. Karreman en R. van Enschoot (red.), 2013, p. 149-196.

Verhoeven en Schellens nemen twee soorten standpunten als uitgangspunt voor een verdeling van argumentatie in typen: het descriptieve standpunt en het normatieve standpunt. Om aan te sluiten bij de syllabus heb ik dit vertaald naar feitelijk standpunt en waarderend standpunt⁶. De twee soorten standpunten zijn in de afbeelding weergegeven met blauwe ellipsen. De groene vakken betreffen de typen argumentatie die Verhoeven en Schellens onderscheiden. In de bruine vlakken staan de argumentatieschema's die het CvTE in de syllabus onderscheidt. In de witte vlakken staat een korte toelichting.

Probleemloze argumentatieschema's

Overigens is dit onderscheid in feitelijke en waarderende standpunten niet van belang om onderscheid te kunnen maken tussen de argumentatietypen op basis van voorbeelden, vergelijking en autoriteit. Maar dat is niet erg: deze typen sluiten namelijk naadloos aan op argumentatieschema's op basis van voorbeelden, vergelijking en autoriteit uit de syllabus. En er is nog een voordeel: deze argumentatieschema's zijn probleemloos eenduidig te onderscheiden van elkaar en andere argumentatieschema's.

Bij argumentatieschema's op basis van voorbeelden worden in het argument individuele gevallen genoemd op basis waarvan geconcludeerd wordt dat die voor een grotere groep of misschien zelfs voor alles en iedereen geldt, dus voor het algemeen. 'Iedereen kan zijn rijbewijs halen, want Jan is het ook gelukt.'⁷

⁶ Wagemans onderscheid in zijn artikel nog een derde soort standpunt: het prescriptieve standpunt. Dit past bijzonder goed bij pragmatische argumentatie, maar sluit niet aan bij de tweedeling van soorten argumenten in de syllabus. Daarin worden namelijk alleen feitelijke en waarderende uitspraken onderscheiden.

⁷ Laat je bij de voorbeelden niet misleiden door gebrekkige aanvaardbaarheid: zwakke argumentatie behoort nog steeds tot een bepaald argumentatieschema en echt onaanvaardbare argumentatie wordt vanzelf een drogreden. Maar ook dan is er in de

Bij argumentatieschema's op basis van vergelijking worden in het argument individuele gevallen genoemd die vergelijkbaar zijn met individuele gevallen in het standpunt. 'Andrea kan haar rijbewijs halen, want Jan is het ook gelukt.'

En bij argumentatieschema's op basis van autoriteit wordt in het argument iemand genoemd van wie algemeen wordt aangenomen dat die iets het beste weet of over iets het beste oordeel heeft. 'De jeugdopleiding van Ajax moet hervormd worden, want Johan Crujff zegt het.'

Nee, er zijn geen onduidelijkheden of onmogelijkheden bij de argumentatieschema's op basis van voorbeelden, vergelijking en autoriteit. Dit komt overeen met wat P.J. Schellens en anderen beweren in hun artikel in het meinumner van *Tijdschrift voor taalbeheersing* van 2014: '[...] een vijftal nauwelijks overstreden categorieën [...]: argumentatie op basis van autoriteit, analogie, voorbeelden, oorzaak-gevolg (ter voorspelling) en voordeel.'⁸

Opvallend genoeg worden argumentatie op basis van kenmerk of eigenschap en argumentatie op basis van oorzaak-gevolg ter verklaring niet genoemd in het bovenstaande rijtje evenals argumentatie op basis van nadeel.

Met betrekking tot argumentatieschema's op basis van voorbeelden, vergelijking en autoriteit kan de volgende conclusie getrokken worden:

- **De omschrijvingen in de syllabus en de aansluiting bij de wetenschap zorgen ervoor dat er geen onduidelijkheden zijn bij het herkennen van argumentatieschema's op basis van voorbeelden, vergelijking en autoriteit.**

Problematische argumentatieschema's

De problemen ontstaan bij de argumentatieschema's op basis van voordelen en nadelen, op basis van oorzaak en gevolg en op basis van kenmerk of eigenschap.

Problematisch onderscheid tussen argumentaties op basis van voor- en nadelen en op basis van oorzaak en gevolg

De syllabus geeft van argumentatie op basis van voor- en nadelen de volgende omschrijving: 'De schrijver of spreker geeft voor- en/of nadelen van een voorgestelde actie of handeling om een standpunt over de (on)wenselijkheid ervan te onderbouwen'.

Van argumentatie op basis van oorzaak en gevolg geeft de syllabus de volgende omschrijving: 'De schrijver of spreker wijst op een of meer gevolgen om de waarschijnlijkheid van een oorzaak te onderbouwen of op een of meer oorzaken om de waarschijnlijkheid van een gevolg te onderbouwen'.

meeste gevallen sprake van een argumentatieschema met dien verstande dat het schema dan onjuist gebruikt wordt.

⁸ P.J. Schellens e.a., *Lekencriteria voor de evaluatie van vijf soorten argumentatie in Tijdschrift voor taalbeheersing*, mei 2014, p. 59.

In hun artikel in *Levende Talen Magazine* geven Uriël Schuurs en Peter Jan Schellens nog een toelichting op de omschrijvingen in de syllabus: 'Argumentatieschema's duiden de aard van het verband tussen standpunt en argument aan. Nieuw is hier de strakke omschrijving ervan in de begrippenlijst, zodat duidelijk is wat wel en niet tot een bepaald schema behoort. Zo is argumentatie op basis van oorzaak en gevolg ingeperkt tot argumentatie met een standpunt van *feitelijke* aard (een voorspeld gevolg of een waarschijnlijke oorzaak). Daarmee is het verschil verduidelijkt met argumentatie op basis van voor- en nadelen – ook daarin wordt een beroep gedaan op een causaal verband: tussen een actie en zijn voor- en/of nadelige gevolgen; het standpunt daarbij bestaat echter altijd uit een *waarderende uitspraak* over de wenselijkheid van de actie.'⁹

De toelichting helpt wel, maar maakt de zaak niet sluitend.

Ten eerste maakt het taalgebruik niet altijd duidelijk of we te maken hebben met een feitelijk standpunt of met een waarderend standpunt. Zo kun je de voor docenten bijzonder herkenbare uitspraak 'je moet je huiswerk maken' zien als een *feitelijke uitspraak*. Het is namelijk een gegeven voor leerlingen. Ze moeten het doen. Of ze het daadwerkelijk doen, maakt de uitspraak niet minder feitelijk. Simpel. Maar als een docent dit zegt, bedoelt hij het als een *waarderende uitspraak* over een handeling. Hij vindt het gewenst dat de leerling het huiswerk maakt.

Ten tweede maakt het taalgebruik niet altijd duidelijk of we te maken hebben met een gevolg of met een nadeel. Zo zou het argument bij bovengenoemd standpunt kunnen zijn: 'want dan weet je waar de toets over gaat'. Ook dit kun je zien als een *feitelijke uitspraak*: het één volgt uit het ander en dat is een gegeven. Maar voor een docent behelst het argument absoluut een *gewenst gevolg*. Hij wil immers graag dat de leerling weet waar de toets over gaat. Oftewel: spreken we van een argumentatieschema op basis van oorzaak en gevolg als er staat 'Je moet je huiswerk maken, want dan weet je waar de toets over gaat' en spreken we van een argumentatieschema op basis van voordelen als er staat 'Het is beter dat je je huiswerk maakt, want dan weet je waar de toets over gaat en dat is prettig'?

Bovendien is niet duidelijk of het echt om een voorstel moet gaan in het standpunt.

In de syllabus staat 'een voorgestelde actie of handeling'. Is hier sprake van een samentrekking en moet hier gelezen worden: 'een voorgestelde actie of voorgestelde handeling'? Of is het: 'een handeling of een voorgestelde actie'? Dit is niet duidelijk.

In *Levende Talen Magazine* staat 'de wenselijkheid van de actie'. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er geen sprake hoeft te zijn van een voorstel.

Als het standpunt wel een voorstel moet zijn, zijn alle argumentaties waarbij een (on)gewenst gevolg genoemd wordt, maar het standpunt een *feitelijke uitspraak* is, argumentaties op basis van oorzaak en gevolg. En dat is vreemd in argumentaties als 'Chirurgen gebruiken speciale zeep en een vaste procedure bij het wassen van

⁹ Uriël Schuurs en Peter Jan Schellens, *Argumentatie in het centraal examen Nederlands voor havo en vwo, een toelichting op de veranderingen in 2017* in *Levende Talen Magazine*, deel 6, 2016, p. 7.

hun handen, want infecties moeten zoveel mogelijk voorkomen worden'. Het voordeel, het doel, in dit argument is duidelijk een gewenst gevolg. Maar het standpunt is geen voorstel. Is hier dan sprake van een argumentatieschema op basis oorzaak en gevolg in plaats van voor- en nadelen?

Tot slot is niet duidelijk of het nadeel of voordeel in het argument een gevolg moet zijn. In *Levende Talen Magazine* wordt expliciet gesproken over een causaal verband. In de syllabus is dat niet het geval. Hoe zit dat bij argumentaties als: 'Ik stel voor dat je gaat fietsen, want je hebt een hekel aan lopen'? Het standpunt is ontegenzeggelijk een voorstel. En het argument is geen gevolg. Natuurlijk is er impliciet wel een nadelig gevolg aanwezig: 'Als je besluit om niet te gaan fietsen, is het gevolg dat je moet lopen en dat vind je niet prettig'. Maar dat *staat* er niet!

Met betrekking tot het onderscheid tussen argumentaties op basis van voor- en nadelen en op basis van oorzaak en gevolg kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- **Het is niet duidelijk hoe expliciet de (on)gewenstheid in het standpunt en het argument geformuleerd moeten zijn om te kunnen spreken van een waarderend standpunt en een voor- of nadeel.**
- **Het is niet duidelijk of er ook sprake is van een argumentatie op basis van voor- en nadelen als de (on)gewenstheid van het standpunt wel duidelijk is, maar de (on)gewenstheid van de gevolgen niet.**
- **Het is niet duidelijk of er ook sprake is van een argumentatie op basis van voor- en nadelen als de (on)gewenstheid van de gevolgen wel duidelijk is, maar de (on)gewenstheid van de gevolgen niet.**
- **Als uit de formulering of context niet op te maken is of er sprake is van feitelijke of waarderende uitspraken, is er geen onderscheid te maken tussen argumentatie op basis van voor- en nadelen en argumentatie op basis van oorzaak en gevolg.**
- **Het is niet duidelijk of het standpunt bij een argumentatieschema op basis van voor- en nadelen een voorstel moet bevatten.**
- **Het is niet duidelijk of de voor- of nadelen een gevolg moeten zijn om te kunnen spreken over een argumentatieschema op basis van voor- en nadelen.**

Problematisch onderscheid tussen argumentatieschema's op basis van kenmerk of eigenschap en op basis van oorzaak en gevolg

De omschrijving in de syllabus van het argumentatieschema op basis van kenmerk of eigenschap is als volgt: *'De schrijver of spreker geeft een of meer kenmerkende eigenschappen van een persoon, object of verschijnsel om een standpunt over een andere eigenschap te onderbouwen'*.

Voor een aantal gevallen is de omschrijving sluitend. Kijk maar naar de volgende argumentaties: 'Hij heeft een mooi lichaam: zijn schouders zijn breed, zijn armen gespierd en zijn buik is strak,' of 'Hij is een goede schrijver, want zijn zinnen zijn altijd gepolijst en zijn personages zijn altijd met een paar zinnen trefzeker geschetst.'

Maar in veel gevallen is de omschrijving niet toereikend.

Ten eerste kan een argumentatie op basis van kenmerk of eigenschap ook een handeling of actie betreffen: ‘Hij danst mooi, want hij beweegt sierlijk en ritmisch.’ Maar met een beetje goede wil kun je zijn danskwaliteiten ook een kenmerk noemen, maar zo staat het er niet. De kwalificaties in zowel het standpunt als het argument zijn namelijk bijwoordelijke bepalingen, oftewel: ze gaan over het dansen en bewegen en niet over de ‘hij’.

Bovendien kan een standpunt in een argumentatie op basis van kenmerk of eigenschap ook over de persoon, het object en het verschijnsel zelf gaan in plaats van over een kenmerk ervan: ‘Het landschap is mooi, want er staan grote, groene bomen in een zee van paarse heide.’ Het standpunt gaat niet over een kenmerkende eigenschap van het landschap. Het gaat over het landschap zelf.

Gelukkig is er bij een waarderend standpunt bij argumentatie op basis van kenmerk of eigenschap over het algemeen geen probleem. Zodra iemand een positief oordeel over een persoon, object of verschijnsel wil ondersteunen, zal dit doorgaans gebeuren door positief gewaardeerde kenmerken of eigenschappen te noemen. Kortom: **argumentatieschema’s op basis van kenmerk of eigenschap zijn duidelijk te herkennen als er sprake is van een waarderend standpunt. Het onderscheid tussen argumentaties op basis van kenmerk of eigenschap en op basis van oorzaak in gevolg is dan duidelijk.**

Zodra er sprake is van feitelijk standpunt, is dit onderscheid onduidelijk.

Om dit duidelijk te maken, moeten we even terug naar het schema op pagina 8. Hierin is te zien dat Verhoeven en Schellens vier argumentatietypen onderscheiden die een feitelijk standpunt kunnen hebben: 1. Op basis van voorbeelden, 2. Op basis van vergelijking, 3. Op basis van autoriteit en 4. Op basis van regelmaat. En onder argumentatietypen op basis van regelmaat vallen twee argumentatieschema’s: die op basis van oorzaak en gevolg en die op basis van kenmerk of eigenschap.

Een argumentatieschema op basis van oorzaak en gevolg bevat volgens Verhoeven en Schellens:

- a. argumentatie waarin een verklaring wordt gegeven op basis van een waarneembaar gevolg, of
- b. argumentatie waarin een voorspelling wordt gedaan op basis van een waarneembare oorzaak

Een argumentatieschema op basis van kenmerk of eigenschap met een feitelijk standpunt bevat volgens Verhoeven en Schellens:

- c. argumentatie waarin een persoon, object of verschijnsel een kenmerk wordt toegedicht, omdat de groep waar deze persoon toe behoort ook dit kenmerk heeft¹⁰, of
- d. argumentatie waarin een persoon, object of verschijnsel een kenmerk wordt toegedicht, omdat dat kenmerk meestal gepaard gaat met een ander kenmerk. Er is dan sprake van correlatie, of

¹⁰ Eigenlijk is hier sprake van een ‘omgekeerd’ argumentatieschema op basis van voorbeelden. Het is daarom niet vreemd dat zowel de besproken argumentatie als die op basis van voorbeelden behoren tot de kentekenrelatie zoals Van Eemeren die schetst in zijn pragma-dialectische argumentatietheorie.

- e. argumentatie waarin een persoon, object of verschijnsel een kenmerk wordt toegedicht, omdat een andere persoon, object of verschijnsel een kenmerk vertoont dat daaraan gerelateerd is. Er is dan geen causaal verband tussen de twee kenmerken. Het is wel mogelijk dat de twee kenmerken door hetzelfde veroorzaakt worden.

Voor de duidelijkheid zal ik bij elk van bovenstaande argumentaties een voorbeeld geven. Voor het gemak ontleen ik die voorbeelden aan Verhoeven en Schellens:

- a. Maarten is van de Domtoren gesprongen, want hij ligt dood aan de voet van die toren.
- b. Maarten is zo dadelijk dood, want hij springt van de Domtoren.
- c. Maarten is een kabouter, want hij is klein, draagt een rode puntmuts en woont in een paddenstoel.
- d. Sander heeft grote voeten, want hij is lang.
- e. De strijd tegen de vijand zal nog lang duren, want het aantal oorlogsslachtoffers aan onze kant neemt de laatste tijd alleen maar toe.

Dat er bij een argumentatieschema op basis van oorzaak en gevolg volgens Verhoeven en Schellens sprake is van een verklaring of een voorspelling sluit mooi aan bij de omschrijving van dit schema in de syllabus: 'de waarschijnlijkheid van een oorzaak' of 'de waarschijnlijkheid van een gevolg'. De toelichting in *Levende Talen Magazine* van Schuurs en Schellens bevestigt dit nog eens. Daarin wordt namelijk gesproken van 'voorspeld gevolg en waarschijnlijke oorzaak'¹¹.

Toch is het niet altijd mogelijk om op basis hiervan een sluitend onderscheid te maken tussen het schema op basis van oorzaak en gevolg en het schema op basis van kenmerk of eigenschap.

Het taalgebruik maakt namelijk niet altijd duidelijk of er sprake is van een voorspelling. Bij de argumentatie 'Veel leerlingen zullen een onvoldoende halen, want de toets is moeilijk' is het duidelijk dat het standpunt een voorspelling is. Maar bij 'Veel leerlingen halen een onvoldoende, want de toets is moeilijk' is het standpunt niet meer herkenbaar als voorspelling.

En als de context geen soelaas biedt, is het zelfs niet mogelijk om onderscheid te maken. Want van welk argumentatieschema is sprake in het laatste voorbeeld? Als we de hulp van Toulmin inroepen, hebben we nog steeds geen uitsluitsel.

Het Gegeven is: 'De toets is moeilijk'. Het Standpunt is: 'Veel leerlingen zullen een onvoldoende halen'. De Rechtvaardiging is: 'Als de toets moeilijk is, zullen veel leerlingen een onvoldoende halen'. Maar de Ondersteuning biedt meerdere mogelijkheden, namelijk: 'Voor moeilijke toetsen worden veel onvoldoendes gehaald' 'Moeilijke toetsen leiden tot veel onvoldoendes.' Het is dus nog steeds niet duidelijk van welk argumentatieschema er sprake is.

¹¹ Uriël Schuurs en Peter Jan Schellens, *Argumentatie in het centraal examen Nederlands voor havo en vwo, een toelichting op de veranderingen in 2017* in *Levende Talen Magazine*, deel 6, 2016, p. 7.

Het taalgebruik maakt ook niet altijd duidelijk of er sprake is van een verklaring. Bij de argumentatie 'Waarschijnlijk was de toets erg moeilijk, want veel leerlingen hebben een onvoldoende gehaald' is nog enigszins te verwachten dat veel mensen denken dat het standpunt een verklaring is. Dit komt door het woordje 'waarschijnlijk' dat door Toulmin een Kans of Krachtaanduiding genoemd wordt. Maar in 'De toets was erg moeilijk, want veel leerlingen hebben een onvoldoende gehaald' is het standpunt absoluut niet meer herkenbaar als een verklaring.

En ook bij dit voorbeeld geldt: als de context geen duidelijkheid biedt, is het simpelweg niet mogelijk om onderscheid te maken. Want ook hier zijn meerdere Ondersteuning te formuleren, net als bij de voorspellingen hierboven.

Met betrekking tot het onderscheid tussen argumentaties op basis van kenmerk of eigenschap en op basis van oorzaak en gevolg kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- **Het lijkt erop dat een argumentatie op basis van kenmerk of eigenschap niet alleen over personen, objecten of verschijnselen gaan, maar ook over acties.**
- **Bovendien hoeft het standpunt in een argumentatie op basis van kenmerk of eigenschap niet alleen over een kenmerk van een persoon, object of verschijnsel te gaan, maar ook over de persoon, het object of het verschijnsel zelf.**
- **Als er sprake is van een waarderend standpunt over een persoon, object of verschijnsel, is het onderscheid tussen argumentatieschema's op basis van kenmerk of eigenschap en op basis van oorzaak en gevolg duidelijk.**
- **Het is niet duidelijk hoe expliciet er sprake moet zijn van een voorspelling of verklaring om te kunnen spreken van een argumentatieschema op basis van oorzaak en gevolg.**
- **Het is niet duidelijk van welk argumentatieschema er sprake is als noch uit de formulering, noch uit de context op te maken is dat er sprake is van een voorspelling of verklaring, maar het argument wel duidelijk een oorzaak of een gevolg bevat.**
- **Het is niet duidelijk van welk argumentatieschema er sprake is als noch uit de formulering, noch uit de context is op te maken of er sprake is van een voorspelling of een verklaring en Toulmin's Rechtvaardiging of Ondersteuning geen uitsluiting geven over een causaal of niet-causaal verband.**

De aansluiting tussen lespraktijk en het centraal examen

Dit hoofdstuk beschrijft een onderzoek naar de aansluiting tussen de lespraktijk en het centraal examen. Gekeken is in hoeverre docenten Nederlands in staat zijn om argumentaties in te delen volgens de argumentatieschema's uit de syllabus. Daarom zijn 43 argumentaties voorgelegd aan 48 docenten Nederlands die lesgeven in de bovenbouw van havo en vwo of dat in de afgelopen drie jaar hebben gedaan. Per argumentatie had elke docent zeven keuzes:

- Oorzaak en gevolg
- Kenmerk of eigenschap
- Voor- en nadelen
- Voorbeelden
- Vergelijking
- Autoriteit
- Geen keuze

Bij aanvang van het onderzoek was de verwachting dat veel docenten dezelfde keuze zouden maken als de relatie tussen standpunt en argument duidelijk is. Daarbij werd dan wel aangenomen dat de docenten in zo'n geval de juiste keuze zouden maken.

Probleemloze argumentatieschema's

Naar aanleiding van de bevindingen uit het vorige hoofdstuk, mag verwacht worden dat de deelnemende docenten veel eensgezindheid vertonen bij: 1. argumentatie op basis van voorbeelden, 2. argumentatie op basis van vergelijking, 3. argumentatie op basis van autoriteit en 4. argumentatie op basis van kenmerk of eigenschap waarbij een waarderende uitspraak over een persoon, object, verschijnsel of actie wordt ondersteund met waarderende uitspraken over andere kenmerken of eigenschappen.

Het argumentatieschema op basis van voorbeelden wordt niet door alle docenten herkend.

Bij argumentatie 43, *'Het is mogelijk om een voldoende te halen voor deze toets, want Jean, Ashraf en Mark is dat ook gelukt'*, is overduidelijk sprake van argumentatie op basis van voorbeelden. Jean, Ashraf en Mark zijn individuele gevallen en op basis van die individuele gevallen wordt gesteld dat het mogelijk is voor iedereen.

Toch kiest slechts **22,9%** het juiste antwoord. De meerderheid, **58,3%**, kiest voor vergelijking. Maar er is absoluut geen sprake van individuele gevallen in het standpunt die vergeleken worden met individuele gevallen in het argument. In het standpunt wordt namelijk helemaal geen individueel geval genoemd.

Het argumentatieschema op basis van vergelijking wordt niet door alle docenten herkend.

Bovenstaande argumentatie op basis van voorbeelden toonde dit al aan. Maar het blijkt ook uit de resultaten bij argumentaties waarbij duidelijk sprake is van argumentatie op basis van vergelijking. In de volgende gevallen wordt het individuele geval 'je' uit het standpunt vergeleken met de individuele gevallen 'Jean, Ashraf en Mark'

39: *'Je kunt beter hard leren voor deze toets, want Jean, Ashraf en Mark doen dat ook en dat zijn de slimsten van de klas'*.

40: *'Je kunt beter hard leren voor deze toets, want Jean, Ashraf en Mark doen dat ook'*.

42: *'Je kunt best een voldoende halen voor deze toets, want Jean, Ashraf en Mark hebben dat ook gehaald'*.

De eensgezindheid over het juiste antwoord is weliswaar hoger dan bij het argumentatieschema op basis van voorbeelden, maar nog altijd niet hoog: respectievelijk: **64,6%**, **56,3%** en **81,3%**. Wellicht interpreteerden docenten het 'je' als een algemene aanduiding voor iedereen, vergelijkbaar met 'men'. In dat geval is het logisch dat de argumentatie wordt geïnterpreteerd als een argumentatieschema op basis van voorbeelden.

Het argumentatieschema op basis van autoriteit wordt niet door alle docenten herkend.

Bij argumentatie 41, *'Je kunt beter hard leren voor deze toets, want Jean, Ashraf en Mark zeggen dat en dat zijn de slimsten van de klas'*, kiest **72,9%** voor het juiste antwoord: hier is sprake van een autoriteitsrelatie. Dit betekent toch dat 13 van de 48 deelnemende docenten niet het juiste antwoord kozen.

Helaas heb ik geen gegevens over argumentatie met een waarderend standpunt over een persoon, object, verschijnsel of actie, omdat ik de enquête al had gemaakt en verstuurd voordat ik besloten had om me te verdiepen in de wetenschap.

Ter verdediging van de docenten: de test was moeilijk en bovenstaande argumentaties kwamen pas als laatste aan de orde. Bovendien hebben de meeste docenten zich tot nu toe vooral gericht op de lesmethoden die, naar inmiddels bekend is, flink zijn afgedwaald van de huidige stand der wetenschap en de syllabus van het CvTE. Desondanks is het duidelijk dat de deelnemende docenten de materie nog niet goed genoeg beheersen.

Problematische argumentatieschema's

Het onderzoek naar de lespraktijk heeft zich vooral gericht op argumentaties op basis van kenmerk of eigenschap, op basis van oorzaak en gevolg en op basis van voor- en nadelen, omdat de verwachting was dat daar de grootste verdeeldheid onder de docenten zou zijn.

Dit hoofdstuk is verdeeld in twee categorieën. De eerste categorie richt zich op argumentatie waarbij docenten twijfelen tussen argumentatie op basis van oorzaak en gevolg en op basis van kenmerk of eigenschap. De tweede categorie richt zich op argumentatie waarin een afweging tussen twee zaken zit.

Oorzaak en gevolg? Of toch kenmerk of eigenschap?

In dit hoofdstuk wordt argumentatie op basis van oorzaak en gevolg verdeeld in twee subcategorieën: argumentatie met een *oorzaakrelatie* (het argument bevat een oorzaak voor een mogelijk gevolg in het standpunt) en een *verklaringsrelatie* (het argument bevat een gevolg dat past bij een waarschijnlijke oorzaak in het standpunt).

Gelukkig is er soms ook sprake van duidelijkheid. Ik begin met met enkele argumentaties waarin sprake is van grote eensgezindheid onder de deelnemende docenten.

Als het argument een actie bevat die leidt tot een gebeurtenis in het standpunt, kiest bijna iedereen voor oorzaak en gevolg.

13: *'Hij heeft een hoog cijfer gehaald, want hij heeft hard geleerd'.*

14: *'Hij heeft een laag cijfer gehaald, want zijn vader is net overleden'.*

18: *'Je hebt een onvoldoende gehaald voor deze toets, want je hebt niet hard geleerd'.*

Bij bovenstaande argumentaties kiest respectievelijk **91,7%**, **89,6%** en **93,8%** van de deelnemende docenten voor oorzaak en gevolg.

Als Toulmins verzwegen Ondersteuning geen uitsluitel biedt, wordt er geen duidelijk onderscheid gemaakt tussen argumentatie op basis van kenmerk of eigenschap en op basis van oorzaak en gevolg.

29: *'Waarschijnlijk ben je dik, omdat je daar aanleg voor hebt'.*

Hier is het aantal docenten dat gekozen heeft voor oorzaak en gevolg exact even groot als kenmerk of eigenschap: **41,7%**.

Toulmins Rechtvaardiging is in dit geval: 'Als je aanleg hebt voor dik zijn, ben je waarschijnlijk dik'. Toulmins Ondersteuning heeft echter twee valide mogelijkheden: 'Mensen met aanleg voor dik zijn zijn doorgaans dik' en 'Aanleg voor dik zijn leidt doorgaans tot dik zijn'. De eerste duidt op kenmerk of eigenschap, de tweede op oorzaak en gevolg. Deze Ondersteuning met meerdere valide mogelijkheden geldt voor argumentatie 22 tot en met 33.

Voor argumentatie 1 tot en met 4 zijn de volgende twee Ondersteuning mogelijk: 'Voor een moeilijk examen worden doorgaans weinig hoge cijfers gehaald', en 'Moeilijke examens leiden doorgaans tot weinig hoge cijfers'.

Voor argumentatie 5 tot en met 9 zijn de volgende twee Ondersteuning mogelijk: 'Op een gevaarlijke straat vinden doorgaans veel ongelukken plaats', en 'Een gevaarlijke straat leidt doorgaans tot veel ongelukken'.

Voor argumentatie 10 tot en met 12 zijn de volgende twee Ondersteuning mogelijk: 'Wie slim is haalt doorgaans hoge cijfers', en 'Een hoge intelligentie leidt doorgaans tot hoge cijfers'.

Bij al deze argumentaties (1-12, 22-33) is het overgrote deel van de docenten inderdaad verdeeld in twee kampen: kamp Oorzaak en gevolg en kamp Kenmerk of eigenschap.

Als het argument geen oorzaak kan zijn voor het standpunt, wordt doorgaans gekozen voor kenmerkrelatie: een verklaringsrelatie wordt doorgaans niet herkend als een causale relatie.

Bij de volgende argumentaties geeft Toulmins Ondersteuning geen uitsluitel over een causale of niet-causale relatie. Maar er is nog iets anders wat een rol speelt: als het argument een mogelijke oorzaak bevat voor het gevolg in het standpunt wordt

een causaal verband nog we herkend (een *oorzaakrelatie*). Maar als het argument een gevolg bevat voor een waarschijnlijke oorzaak in het standpunt, is dat niet het geval (een *verklaringsrelatie*). Bij twijfel wordt dan gekozen voor een kenmerkrelatie.

Dit is zichtbaar bij onderstaande argumentaties.

- 1: *'Het examen Nederlands is moeilijk, want maar weinig leerlingen halen een 8 of hoger'*. Oorzaak en gevolg: **25%**, kenmerk of eigenschap: **66,7%**.
- 4: *'Het examen Nederlands was vast heel moeilijk, want maar weinig leerlingen heb een 8 of hoger gehaald'*. Oorzaak en gevolg: **27,1%**, kenmerk of eigenschap: **58,3%**.
- 5: *'Dit is een gevaarlijke straat, want er gebeuren veel ongelukken'*. Oorzaak en gevolg: **14,6%**, kenmerk of eigenschap: **72,9%**.
- 8: *'Dit is waarschijnlijk een gevaarlijke straat, want er gebeuren veel ongelukken'*. Oorzaak en gevolg: **18,8%**, kenmerk of eigenschap: **60,4%**.
- 9: *'Dit is waarschijnlijk een gevaarlijke straat, want er hebben hier veel ongelukken plaatsgevonden'*. Oorzaak en gevolg: **18,8%**, kenmerk of eigenschap: **60,4%**.
- 10: *'Hij is slim, want hij haalt altijd hoge cijfers'*. Oorzaak en gevolg: **8,3%**, kenmerk of eigenschap: **81,3%**.
- 22: *'Je eet veel snacks, want je bent dik'*. Oorzaak en gevolg: **20,8%**, kenmerk of eigenschap: **60,4%**.

Bij de volgende argumentaties is het verschil tussen causaal en niet-causaal minder groot, maar daar staat tegenover dat een aanzienlijk groter deel 'Geen keuze' heeft aangegeven. Mogelijk hebben de vragen in het onderzoek docenten extra aan het twijfelen gebracht over het onderscheid tussen causaal en niet-causaal.

- 30: *'Je hebt er aanleg voor om dik te zijn, omdat je dik bent'*. Oorzaak en gevolg: **16,7%**, kenmerk of eigenschap: **43,8%**, geen keuze: **37,5%**.
- 31: *'Waarschijnlijk heb je er aanleg voor om dik te zijn, omdat je dik bent'*. Oorzaak en gevolg: **16,7%**, kenmerk of eigenschap: **47,9%**, geen keuze: **31,3%**.

In sommige gevallen wordt een *verklaringsrelatie* toch duidelijk herkend.

Als er wordt getwijfeld tussen kenmerkrelatie en *verklaringsrelatie* en het argument is duidelijk geformuleerd als een gevolg, wordt er toch gekozen voor *oorzaak-gevolg*.

- 16: *'Je moet hard leren voor deze toets, want anders haal je een onvoldoende'*. Oorzaak en gevolg: **56,3%**, kenmerk of eigenschap: **12,5%**.

Als er wordt getwijfeld tussen kenmerkrelatie en *verklaringsrelatie* en het standpunt bevat een handeling die leidt tot een gebeurtenis in het argument, wordt er toch gekozen voor *oorzaak-gevolg*.

- 20: *'Je hebt niet hard geleerd voor deze toets, want je hebt een onvoldoende gehaald'*. Oorzaak en gevolg: **52,1%**, kenmerk of eigenschap: **29,2%**.

Uit bovenstaande blijkt dat *verklaringsrelaties* zelden worden herkend als causale relaties, tenzij de formulering of vorm een duidelijke aanwijzing geven. Hiermee kom ik op de volgende bewering.

Docenten laten zich bij de indeling in argumentatieschema's eerder door de vorm of de formulering van het standpunt en argument leiden dan door de relatie tussen standpunt en argument.

Om na te gaan of dit werkelijk het geval is, heb ik een aantal hypothesen opgesteld.

Hypothese: als aan het standpunt Toulmins Krachtaanduiders wordt toegevoegd, wordt de twijfel groter.

5: *'Dit is een gevaarlijke straat, want er gebeuren veel ongelukken'*. Oorzaak en gevolg: **14,6%**, kenmerk of eigenschap: **72,9%**, geen keuze: **4,2%**.

8: *'Dit is waarschijnlijk een gevaarlijke straat, want er gebeuren veel ongelukken'*. Oorzaak en gevolg: **18,8%**, kenmerk of eigenschap: **60,4%**, geen keuze: **16,7%**.

Het enige verschil tussen de twee bovenstaande argumentaties, is dat 'waarschijnlijk' is toegevoegd. Het gevolg is dat het verschil tussen 'oorzaak en gevolg' en 'kenmerk of eigenschap' kleiner wordt en 'geen keuze' toeneemt. Oftewel: de twijfel neemt toe.

6: *'Hier gebeuren veel ongelukken, want dit is een gevaarlijke straat'*. Oorzaak en gevolg: **70,8%**, kenmerk of eigenschap: **25%**, geen keuze: **4,2%**.

7: *'Waarschijnlijk gebeuren hier veel ongelukken, want dit is een gevaarlijke straat'*. Oorzaak en gevolg: **47,9%**, kenmerk of eigenschap: **37,5%**, geen keuze: **10,4%**. Ook hier wordt door de toevoeging van 'waarschijnlijk' het verschil kleiner en 'geen keuze' groter.

20: *'Je hebt niet hard geleerd voor deze toets, want je hebt een onvoldoende gehaald'*. Oorzaak en gevolg: **52,1%**, kenmerk of eigenschap: **29,2%**, geen keuze: **12,5%**.

21: *'Waarschijnlijk heb je niet hard geleerd voor deze toets, want je hebt een onvoldoende gehaald'*. Oorzaak en gevolg: **50%**, kenmerk of eigenschap: **22,9%**, geen keuze: **18,8%**.

Weliswaar wordt het verschil niet kleiner, maar 'geen keuze' wordt wel degelijk groter.

22: *'Je eet veel snacks, want je bent dik'*. Oorzaak en gevolg: **20,8%**, kenmerk of eigenschap: **60,4%**, geen keuze: **18,8%**.

23: *'Waarschijnlijk eet je veel snacks, want je bent dik'*. Oorzaak en gevolg: **33,3%**, kenmerk of eigenschap: **47,9%**, geen keuze: **12,5%**.

Hier is 'geen keuze' juist weer kleiner geworden, maar het verschil is daarentegen aanmerkelijk kleiner geworden.

In de volgende gevallen is de invloed van Toulmins Krachtaanduiders minder duidelijk:

24: *'Je eet te veel snacks, want je bent dik'*. Oorzaak en gevolg: **45,8%**, kenmerk of eigenschap: **29,2%**, geen keuze: **18,8%**.

25: *'Waarschijnlijk eet je te veel snacks, want je bent dik'*. Oorzaak en gevolg: **43,8%**, kenmerk of eigenschap: **35,4%**, geen keuze: **12,5%**.

Ook hier is 'geen keuze' juist weer kleiner geworden, maar het verschil is iets kleiner geworden.

28: *'Je bent dik, omdat je daar aanleg voor hebt'*. Oorzaak en gevolg: **41,7%**, kenmerk of eigenschap: **47,9%**, geen keuze: **10,4%**.

29: *'Waarschijnlijk ben je dik, omdat je daar aanleg voor hebt'*. Oorzaak en gevolg: **41,7%**, kenmerk of eigenschap: **41,7%**, geen keuze: **12,5%**.

Het verschil is iets kleiner geworden en 'geen keuze' iets groter.

In het volgende geval wijkt duidelijk af van bovenstaande resultaten:

26: *'Je bent dik, want je eet veel snacks'*. Oorzaak en gevolg: **62,5%**, kenmerk of eigenschap: **25%**, geen keuze: **8,3%**.

27: *'Waarschijnlijk ben je dik, omdat je veel snacks eet'*.

Oorzaak en gevolg: **68,8%**, kenmerk of eigenschap: **12,5%**, geen keuze: **10,4%**.

Hier lijkt de toevoeging van 'waarschijnlijk' de docenten juist eerder het idee te geven dat er sprake is van oorzaak en gevolg.

Er is nog een afwijkend resultaat, hoewel deze afwijking minder duidelijk is:

30: *'Je hebt er aanleg voor om dik te zijn, omdat je dik bent'*. Oorzaak en gevolg: **16,7%**, kenmerk of eigenschap: **43,8%**, geen keuze: **37,5%**.

31: *'Waarschijnlijk heb je er aanleg voor om dik te zijn, omdat je dik bent'*. Oorzaak en gevolg: **16,7%**, kenmerk of eigenschap: **47,9%**, geen keuze: **31,3%**.

Vreemd genoeg neemt de keuze voor kenmerk of eigenschap iets toe en 'geen keuze' iets af na de toevoeging van 'waarschijnlijk'.

Conclusie: in de meeste gevallen neemt de onduidelijkheid voor de deelnemende docenten toe als Toulmins Krachtaanduiders aan het standpunt is toegevoegd.

Een tweede hypothese om na te gaan of docenten zich in hun keuze vooral laten leiden door de formulering of de vorm:

Hypothese: als er getwijfeld wordt tussen argumentatie op basis van oorzaak en gevolg en op basis van oorzaak en gevolg en het standpunt bevat een naamwoordelijk gezegde, wordt doorgaans gekozen voor kenmerk of eigenschap.

Als het standpunt een naamwoordelijk gezegde bevat, betekent dit dat er een kenmerk of eigenschap van het onderwerp wordt gegeven. Mogelijk zorgt dit ervoor dat docenten eerder kiezen voor kenmerk of eigenschap.

Uit de beschikbare resultaten zijn de argumentaties met Toulmins Krachtaanduiders buiten beschouwing gelaten, omdat anders de verschillende invloeden niet te isoleren zijn.

1: *'Het examen Nederlands is moeilijk, want maar weinig leerlingen halen een 8 of hoger'*. Oorzaak en gevolg: **25%**, kenmerk of eigenschap: **66,7%**.

5: *'Dit is een gevaarlijke straat, want er gebeuren veel ongelukken'*. Oorzaak en gevolg: **14,6%**, kenmerk of eigenschap: **72,9%**.

10: *'Hij is slim, want hij haalt altijd hoge cijfers'*. Oorzaak en gevolg: **8,3%**, kenmerk of eigenschap: **81,3%**.

Bij de bovenstaande argumentatie is de keuze voor kenmerk of eigenschap beduidend groter. Maar bij onderstaande argumentatie is dat absoluut niet het geval.

26: *'Je bent dik, want je eet veel snacks'*. Oorzaak en gevolg: **62,5%**, kenmerk of eigenschap: **25%**.

32: *'Je bent dik, omdat je te lui bent om te bewegen'*. Oorzaak en gevolg: **77,1%**, kenmerk of eigenschap: **12,5%**.

33: *'Je bent dik, omdat je van snacks houdt'*. Oorzaak en gevolg: **52,1%**, kenmerk of eigenschap: **29,2%**.

Conclusie: een naamwoordelijk gezegde in het *standpunt* is geen doorslaggevende factor als getwijfeld wordt tussen een kenmerk of eigenschap en oorzaak of gevolg.

De derde hypothese om na te gaan of docenten zich vooral laten leiden door formulering of vorm:

Hypothese: is er getwijfeld wordt tussen argumentatie op basis van kenmerk of eigenschap en op basis van oorzaak en gevolg en het *argument* bevat een naamwoordelijk gezegde, wordt doorgaans gekozen voor kenmerkrelatie.

Er is één resultaat beschikbaar dat strookt met de hypothese:

22: *'Je eet veel snacks, want je bent dik'*. Oorzaak en gevolg: **20,8%**, kenmerk of eigenschap: **60,4%**.

Maar er zijn meerdere resultaten beschikbaar waaruit blijkt dat de hypothese verworpen moet worden. Een paar voorbeelden:

2: *'Maar weinig leerlingen halen een 8 of hoger, want het examen Nederlands is moeilijk'*. Oorzaak en gevolg: **68,8%**, kenmerk of eigenschap: **25%**.

6: *'Hier gebeuren veel ongelukken, want dit is een gevaarlijke straat'*. Oorzaak en gevolg: Oorzaak en gevolg: **70,8%**, kenmerk of eigenschap: **25%**.

11: *'Hij haalt altijd hoge cijfers, want hij is slim'*. Oorzaak en gevolg: **62,5%**, kenmerk of eigenschap: **29,2%**.

24: *'Je eet te veel snacks, want je bent dik'*. Oorzaak en gevolg: **45,8%**, kenmerk of eigenschap: **29,2%**.

Conclusie: Een naamwoordelijk gezegde in het *argument* is geen doorslaggevende factor als getwijfeld wordt tussen een kenmerk of eigenschap en oorzaak of gevolg.

Op basis van bovenstaande gegeven kan dus niet geconcludeerd worden dat docenten zich laten leiden door de formulering of vorm in hun keuze tussen kenmerk of eigenschap en oorzaak en gevolg.

Het lijkt er echter wel op dat docenten zich in hun keuze laten leiden door de aanvaardbaarheid van een gegeven oorzaak in het argument.

Conclusie: als er wordt getwijfeld tussen kenmerkrelatie en oorzaakrelatie wordt er vaker gekozen voor oorzaakrelatie naarmate een aanvaardbaarheid van de oorzaakrelatie toeneemt.

Ook hier is Toulmins Krachtaanduiders buiten beschouwing gelaten, omdat anders de verschillende invloeden niet geïsoleerd kunnen worden.

- 28: *'Je bent dik, omdat je daar aanleg voor hebt'*. Oorzaak en gevolg: **41%**.
33: *'Je bent dik, omdat je van snacks houdt'*. Oorzaak en gevolg: **52,1%**
26: *'Je bent dik, want je eet veel snacks'*. Oorzaak en gevolg: **62,5%**.
32: *'Je bent dik, omdat je te lui bent om te bewegen'*. Oorzaak en gevolg: **77,1%**.

In bovenstaande vergelijkbare gevallen lijkt de aanvaardbaarheid een rol te spelen. Aanleg hebben voor dik zijn of houden van snacks hoeft nog niet te betekenen dat je dik wordt. Maar veel snacks eten of niet bewegen vergroot in ieder geval de kans dat je dik wordt. De laatste twee argumentaties zijn daarom aanvaardbaarder.

Interessant zijn ook de volgende vergelijkbare *verklaringsrelaties*:

- 22: *'Je eet veel snacks, want je bent dik'*. Oorzaak en gevolg: **20,8%**.
24: *'Je eet te veel snacks, want je bent dik'*. Oorzaak en gevolg: **45,8%**.

Van veel snacks eten hoef je volgens de deelnemende docenten niet per se dik te worden. Maar 'te' veel snacks eten zorgt daar blijkbaar wel voor.

Maar in de volgende gevallen is er te weinig verschil in percentages om een duidelijke conclusie te kunnen trekken.

- 2: *'Maar weinig leerlingen halen een 8 of hoger, want het examen Nederlands is moeilijk'*. Oorzaak en gevolg: **68,8%**.
3: *'Maar weinig leerlingen zullen een 8 of hoger halen, want het examen Nederlands is moeilijk'*. Oorzaak en gevolg: **75%**.
6: *'Hier gebeuren veel ongelukken, want dit is een gevaarlijke straat'*. Oorzaak en gevolg: **70,8%**.
11: *'Hij haalt altijd hoge cijfers, want hij is slim'*. Oorzaak en gevolg: **62,5%**.
12: *'Hij heeft een hoog cijfer gehaald, want hij is slim'*. Oorzaak en gevolg: **62,5%**
15: *'Hij vindt toetsen even niet belangrijk, want zijn vader is net overleden'*. Oorzaak en gevolg: **77,%**.

Conclusie: er zijn wel aanwijzingen dat de aanvaardbaarheid van een causale relatie de keuze voor oorzaak en gevolg vergroot, maar de verschillen zijn niet groot genoeg om de aanvaardbaarheid als doorslaggevende factor aan te wijzen.

Helaas moeten de bovenstaande resultaten met een korrel zout genomen worden, want **ook in duidelijke gevallen wordt het argumentatieschema op basis van oorzaak of gevolg niet door alle docenten herkend.**

In onderstaande argumentatie is overduidelijk sprake van oorzaak en gevolg. Het Standpunt bevat een *voorspeld* gevolg, terwijl het argument iets bevat wat tot dit voorspelde gevolg kan leiden.

- 3: *'Maar weinig leerlingen zullen een 8 of hoger halen, want het examen Nederlands is moeilijk'*. Oorzaak en gevolg: **75%**, kenmerk of eigenschap: **16,7%**, geen keuze: **8,3%**. Dit betekent toch dat 12 van de 48 deelnemende docenten niet het juiste antwoord hebben gegeven.

Argumentaties met (impliciete) afwegingen

Argumentaties waarin een afweging wordt gemaakt, lijken nauw samen te hangen met argumentatie op basis van voor- en nadelen. Even ter herinnering, in de syllabus staat: *'De schrijver of spreker geeft voor- en/of nadelen van een voorgestelde actie of handeling om een standpunt over de (on)wenselijkheid ervan te onderbouwen'*.

In onderstaande serie argumentaties wordt steeds een (impliciete) afweging gemaakt tussen lopen en fietsen. Bij een afweging wordt er over het algemeen vooral naar voor- en nadelen gekeken. Daarom was de verwachting dat de deelnemende docenten bij onderstaande argumentaties vooral voor voor- en nadelen (VN) zouden kiezen.

Maar over de categorisering van deze argumentaties lopen de meningen onder de deelnemende docenten bijzonder ver uiteen. Voor een duidelijk visuele ondersteuning verwijs ik naar de bijlage.

16: *'Je moet hard leren voor deze toets, want anders haal je een onvoldoende'*.

OG: **56,3%**, KE: **12,5%**, VN: **12,5%**, AU: **4,2%**, GK: **14,6%**.

17: *'Het is verstandig om hard te leren voor deze toets, want anders haal je een onvoldoende'*.

OG: **43,8%**, KE: **16,7%**, VN: **25%**, VB: **2,1%**, AU: **4,2%**, GK: **8,3%**.

34: *'Ik ga lopen, want ik heb een hekel aan fietsen'*.

OG: **29,2%**, KE: **31,3%**, VN: **12,5%**, VB: **2,1%**, VG: **2,1%**, GK: **22,9%**.

35: *'Je kunt beter gaan lopen, want je hebt een hekel aan fietsen'*.

OG: **18,8%**, KE: **39,6%**, VN: **14,6%**, VB: **2,1%**, VG: **8,3%**, AU: **4,2%**, GK: **12,5%**.

36: *'Ik ga lopen, want van fietsen word ik moe'*.

OG: **31,3%**, KE: **20,8%**, VN: **18,8%**, VG: **8,3%**, GK: **20,8%**.

37: *'Ik kan beter gaan lopen, want van fietsen word ik moe'*.

OG: **25%**, KE: **12,5%**, VN: **35,4%**, VB: **2,1%**, VG: **10,4%**, GK: **14,6%**.

38: *'Je kunt beter gaan lopen, want van fietsen word je moe'*.

OG: **27,1%**, KE: **12,5%**, VN: **33,3%**, VG: **8,3%**, AU: **4,2%**, GK: **14,6%**.

Op basis van bovenstaande gegevens kan geconcludeerd worden **dat het onduidelijk is van welk argumentatieschema sprake is bij een afweging.**

Conclusies

Argumentatieschema op basis van voorbeelden

Met betrekking tot dit argumentatieschema sluiten wetenschap en de syllabus van het CvTE goed op elkaar aan. Volgens de syllabus geeft *'de schrijver of spreker* [bij deze argumentatie] *voorbeelden van het optreden van een eigenschap of verschijnsel om een standpunt over het algemener voorkomen van die eigenschap of dat verschijnsel te onderbouwen*'. Volgens de wetenschap wordt bij deze argumentatie iets in het argument beweerd over individuele gevallen. Op basis hiervan wordt in het standpunt beweerd dat hetzelfde voor de hele groep soortgelijke gevallen of zelfs alle gevallen geldt.

1. Er zijn dus geen onduidelijkheden bij dit argumentatieschema.
2. Toch wordt dit argumentatieschema niet altijd herkend door havo/vwo- bovenbouwdocenten Nederlands.

Argumentatieschema op basis van vergelijking

Met betrekking tot dit argumentatieschema sluiten wetenschap en de syllabus van het CvTE goed op elkaar aan. Volgens de syllabus maakt *'de schrijver of spreker* [bij deze argumentatie] *een vergelijking tussen twee situaties: op grond van wat in de ene situatie (on)waarschijnlijk of (on)gepast is, onderbouwt hij een standpunt over wat in de andere situatie (on)waarschijnlijk of (on)gepast is*'. Volgens de wetenschap wordt bij deze argumentatie iets in het argument beweerd over individuele gevallen. Op basis hiervan wordt in het standpunt beweerd dat hetzelfde voor soortgelijke individuele gevallen geldt.

3. Er is dus geen onduidelijkheden bij dit argumentatieschema.
4. Toch wordt dit argumentatieschema niet altijd herkend door havo/vwo- bovenbouwdocenten Nederlands.

Argumentatieschema op basis van autoriteit

Met betrekking tot dit argumentatieschema zeggen wetenschap en de syllabus van het CvTE exact hetzelfde: *'De schrijver of spreker beroept zich op een uitspraak van een deskundige en [.../of...] betrouwbare bron om een standpunt te onderbouwen*.

5. Er is dus geen onduidelijkheden bij dit argumentatieschema.
6. Toch wordt dit argumentatieschema niet altijd herkend door havo/vwo- bovenbouwdocenten Nederlands.

Argumentatieschema op basis van kenmerk of eigenschap.

Met betrekking tot dit argumentatieschema sluiten wetenschap en de syllabus van het CvTE behoorlijk goed op elkaar aan onder de voorwaarde dat het standpunt een waarderende uitspraak is. Volgens de syllabus geeft *'de schrijver of spreker* [in deze argumentatie] *een of meer kenmerkende eigenschappen van een persoon, object of verschijnsel om een standpunt over een andere eigenschap te onderbouwen*'. De wetenschap biedt wel enkele aanvullingen: volgens de wetenschap betreft dit argumentatieschema naast personen, objecten en verschijnselen ook acties. Bovendien betreft het volgens de wetenschap niet alleen standpunten over eigenschappen, maar ook over de personen, objecten, verschijnselen en acties zelf.

7. Er is zijn dus betrekkelijk weinig onduidelijkheden bij dit argumentatieschema als het standpunt een waarderende uitspraak is.
8. Helaas blijkt uit het onderzoek niet in hoeverre dit argumentatieschema onder deze voorwaarden herkend wordt door havo/vwo-bovenbouwdocenten Nederlands.

Argumentatieschema op basis van oorzaak en gevolg

Met betrekking tot dit argumentatieschema sluiten wetenschap en de syllabus van CvTE niet op elkaar aan. Volgens de syllabus wijst *'de schrijver of spreker [...] op een of meer gevolgen om de waarschijnlijkheid van een oorzaak te onderbouwen of op een of meer oorzaken om de waarschijnlijkheid van een gevolg te onderbouwen'*. In de wetenschap vallen causale relaties onder argumentatie op basis van regelmaat. Maar dat geldt ook voor niet-causale relaties, zoals correlatie of een kenmerkrelatie. En de wetenschap geeft niet duidelijk aan waar de grens ligt.

9. Maar als het standpunt een feitelijke uitspraak met een expliciete voorspelling betreft en het argument bevat een gebeurtenis die leidt tot het voorspelde gevolg, zijn er geen onduidelijkheden bij dit argumentatieschema.
10. Dit argumentatieschema wordt onder deze voorwaarden goed herkend door havo/vwo-bovenbouwdocenten Nederlands.

Argumentatieschema op basis van voor- en nadelen

Met betrekking tot dit argumentatieschema sluiten wetenschap en de syllabus van CvTE behoorlijk goed op elkaar aan. Volgens de syllabus geeft *'de schrijver of spreker [...] voor- en/of nadelen van een voorgestelde actie of handeling om een standpunt over de (on)wenselijkheid ervan te onderbouwen'*. De wetenschap geeft verduidelijkende aanvullingen: het standpunt bevat een (on)gewenst voorstel en het argument bevat (on)gewenste gevolgen. Het probleem is echter dat de formulering en context niet altijd expliciet maken in hoeverre het voorstel en de gevolgen (on)gewenst zijn.

11. Maar als het standpunt een expliciet (on)gewenst voorstel bevat en het argument expliciet (on)gewenste gevolgen, zijn er geen onduidelijkheden bij dit argumentatieschema.
12. Helaas blijkt uit het onderzoek niet in hoeverre dit argumentatieschema onder deze voorwaarden herkend wordt door havo/vwo-bovenbouwdocenten Nederlands.

Onduidelijk onderscheid tussen argumentatieschema's op basis van kenmerk of eigenschap en op basis van oorzaak en gevolg

Het blijkt niet mogelijk om een exacte grens tussen de argumentaties op basis van kenmerk of eigenschap en op basis van oorzaak en gevolg te leggen. Noch de wetenschap, noch de syllabus geven voldoende handvatten om deze grens te leggen. Het probleem is taalgebruik: de formulering geeft niet altijd expliciet aan of er sprake is van een kenmerk, oorzaak of gevolg.

13. Een *oorzaak*relatie wordt door docenten doorgaans vaker herkend als een argumentatieschema op basis van oorzaak en gevolg dan een *verklarings*relatie.

14. Het is bij een *verklarings*relatie niet duidelijk of er sprake is van oorzaak en gevolg als het argument niet expliciet is geformuleerd als een gevolg. Het argument kan daardoor gemakkelijk gelezen worden als een kenmerk of eigenschap. Hierdoor is de grens met kenmerk of eigenschap onduidelijk.
15. Het is bij een *verklarings*relatie niet duidelijk of er sprake is van oorzaak en gevolg als het standpunt niet expliciet is geformuleerd als een waarschijnlijke oorzaak. Het standpunt kan daardoor gemakkelijk gelezen worden als een kenmerk of eigenschap. Hierdoor is de grens met kenmerk of eigenschap onduidelijk.
16. Het is bij een *oorzaak*relatie niet duidelijk of er sprake is van oorzaak en gevolg als het argument niet expliciet is geformuleerd als een oorzaak. Het argument kan daardoor gemakkelijk gelezen worden als een kenmerk of eigenschap. Hierdoor is de grens met kenmerk of eigenschap onduidelijk.
17. Het is bij een *oorzaak*relatie niet duidelijk of er sprake is van oorzaak en gevolg als het standpunt niet expliciet is geformuleerd als een voorspelling. Het argument kan daardoor gemakkelijk gelezen worden als een kenmerk of eigenschap. Hierdoor is de grens met kenmerk of eigenschap onduidelijk.
18. Als het standpunt en het argument niet duidelijk zijn geformuleerd als een (voorspeld) gevolg of (waarschijnlijke) oorzaak, is het vaak mogelijk om Toulmins Ondersteuning op twee manieren te formuleren: als een oorzaak-en-gevolgrelatie en als een kenmerk-of-eigenschapsrelatie. Hierdoor is de grens tussen het argumentatieschema op basis van oorzaak en gevolg en op basis van kenmerk of eigenschap niet duidelijk.
19. Als het onderscheid tussen deze argumentatieschema's niet duidelijk blijkt uit de formulering, varieert de verdeling volgens de havo/vwo-bovenbouwdocenten Nederlands van 25%-75% tot 50%-50%. De verwarring onder docenten is dus groot.
20. De toevoeging van Toulmins Krachtaanduiders, zoals 'waarschijnlijk' zorgt voor meer onduidelijkheid voor havo/vwo-bovenbouwdocenten Nederlands, hoewel die volgens de wetenschap geen invloed heeft op de categorisering.
21. Een naamwoordelijk gezegde in het standpunt of argument is geen doorslaggevende factor voor de categorisering door docenten.
22. De aanvaardbaarheid van een causale relatie is waarschijnlijk evenmin een doorslaggevende factor voor de categorisering door docenten.

Onduidelijk onderscheid tussen argumentatieschema's op basis van voor- en nadelen en op basis van oorzaak en gevolg

Het blijkt niet mogelijk om een exacte grens tussen de argumentaties op basis van voor- en nadelen en op basis van oorzaak en gevolg te leggen. Het probleem is taalgebruik: de formulering geeft niet altijd expliciet aan of er sprake is van een voorstel of de gewenstheid van het voorstel of bijbehorende gevolgen.

23. Als uit de formulering of context niet op te maken is of er sprake is van feitelijke of waarderende uitspraken, is er geen onderscheid te maken tussen argumentatie op basis van voor- en nadelen en argumentatie op basis van oorzaak en gevolg.
24. Het is niet duidelijk of het standpunt bij een argumentatieschema op basis van voor- en nadelen een voorstel moet bevatten.

25. Het is niet duidelijk of de voor- of nadelen een gevolg moeten zijn om te kunnen spreken over een argumentatieschema op basis van voor- en nadelen.
26. Het is niet duidelijk hoe expliciet de (on)gewenstheid in het standpunt en het argument geformuleerd moeten zijn om te kunnen spreken van een waarderend standpunt en een voor- of nadeel.
27. Het is niet duidelijk of er ook sprake is van een argumentatie op basis van voor- en nadelen als de (on)gewenstheid van het standpunt wel duidelijk is, maar de (on)gewenstheid van de gevolgen niet.
28. Het is niet duidelijk of er ook sprake is van een argumentatie op basis van voor- en nadelen als de (on)gewenstheid van de gevolgen wel duidelijk is, maar de (on)gewenstheid van de gevolgen niet.
29. Als in de argumentatie sprake is van een (impliciete) afweging, is de verwarring onder havo/vwo-bovenbouwdocenten Nederlands groot: deze argumentaties werden door de deelnemende docenten ingedeeld in vrijwel alle beschikbaar categorieën.

Vragen voor het CvTE

In deze paragraaf staan vragen voor het CvTE. Hopelijk geven de antwoorden van dit college duidelijkheid en weten docenten op basis van de antwoorden precies wat ze hun leerlingen moeten leren.

De vragen zijn verbonden aan de conclusies uit het vorige hoofdstuk. Bij elke vraag worden de genummerde conclusies genoemd op basis waarvan de betreffende vraag is gesteld.

Onderscheid tussen argumentatieschema's op basis van kenmerk of eigenschap en op basis van oorzaak en gevolg

1. Erkent het CvTE dat het vaak lastig of zelfs onmogelijk is om onderscheid te maken tussen de argumentatieschema's op basis van kenmerk of eigenschap en op basis van oorzaak en gevolg? [conclusie 13-20]
 - a. Indien nee: kan het CvTE een aanvulling geven op de syllabus waaruit exact is op te maken op basis waarvan dit onderscheid gemaakt kan worden?
 - b. Indien ja: hoe gaat het CvTE ervoor zorgen dat leerlingen hierdoor geen onterecht nadelige gevolgen ondervinden op het centraal examen?
2. Een *verklaringsrelatie* wordt vaak verward met een kenmerkrelatie. Hoe expliciet moet er sprake zijn van een gevolg in het argument om duidelijk onderscheid te kunnen maken tussen argumentatie op basis van oorzaak en gevolg en op basis van kenmerk of eigenschap? [conclusie 14]
3. En hoe expliciet moet er sprake zijn van een veronderstelde oorzaak in het standpunt om duidelijk dit onderscheid te kunnen maken? [conclusie 15]
4. Een *oorzaakrelatie* wordt eveneens vaak verward met een kenmerkrelatie. Hoe expliciet moet er sprake zijn van een oorzaak in het argument om duidelijk onderscheid te kunnen maken tussen argumentatie op basis van oorzaak en gevolg en op basis van kenmerk of eigenschap? [conclusie 16]
5. En hoe expliciet moet er sprake zijn van een voorspelling in het standpunt om duidelijk dit onderscheid te kunnen maken? [conclusie 17]
6. In hoeverre spelen Toulmins Krachtaanduiders als 'waarschijnlijk' een rol in de indeling in argumentatieschema's? [conclusie 20]

Onderscheid tussen argumentatieschema's op basis van voor- en nadelen en op basis van oorzaak en gevolg

7. Erkent het CvTE dat het vaak lastig of zelfs onmogelijk is om onderscheid te maken tussen de argumentatieschema's op basis van kenmerk of eigenschap en op basis van oorzaak en gevolg? [conclusie 23-29]
 - a. Indien nee: kan het CvTE een aanvulling geven op de syllabus waaruit exact is op te maken op basis waarvan dit onderscheid gemaakt kan worden?
 - b. Indien ja: hoe gaat het CvTE ervoor zorgen dat leerlingen hierdoor geen onterecht nadelige gevolgen ondervinden op het centraal examen?
8. Hoe expliciet moet er sprake zijn van een waarderende uitspraak in het standpunt om onderscheid te kunnen maken tussen argumentatie op basis van voor- en nadelen en op basis van oorzaak en gevolg? [conclusie 23, 26]

9. Hoe expliciet moet er sprake zijn van een voorstel in het standpunt om te kunnen spreken van een argumentatieschema op basis van voor- en nadelen? [conclusie 24]
10. Hoe expliciet moet er sprake zijn van een gevolg in het argument om te kunnen spreken van een argumentatieschema op basis van voor- en nadelen? [conclusie 25]
11. Hoe expliciet moet in het argument aangegeven worden of de gevolgen gewenst of ongewenst zijn om te kunnen spreken van een argumentatieschema op basis van voor- en nadelen? [conclusie 26]
12. Moet van zowel het standpunt als het argument expliciet de gewenstheid aangegeven worden om te kunnen spreken van een argumentatieschema op basis van voor- en nadelen? Of is het voldoende als alleen de gewenstheid van het standpunt of het argument gegeven wordt? [conclusie 27, 28]

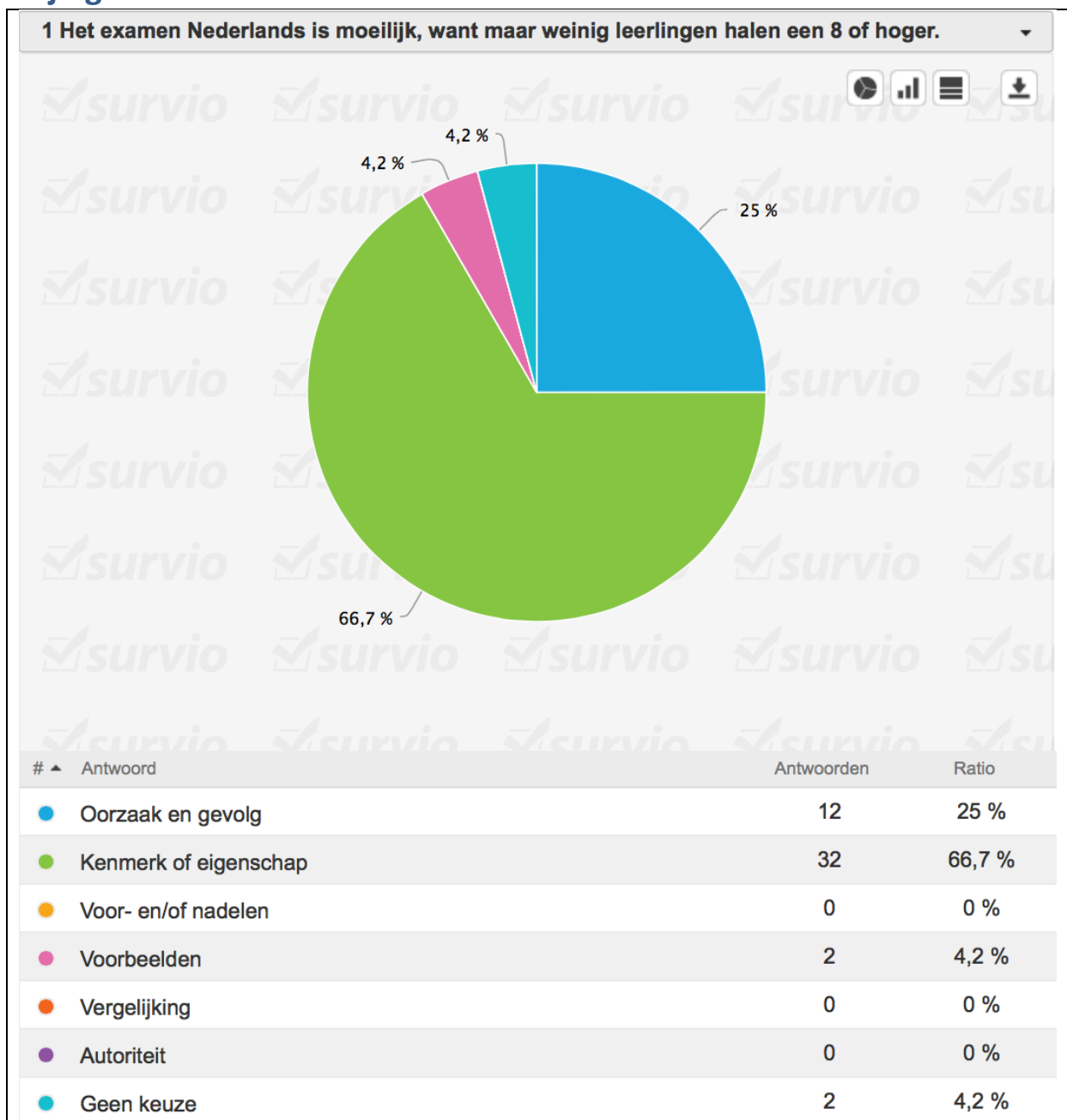
Algemeen

13. Van welk argumentatieschema is sprake bij argumentatie 1 tot en met 43 uit de bijlage? [conclusie 2, 4, 6, 10, 19, 29]

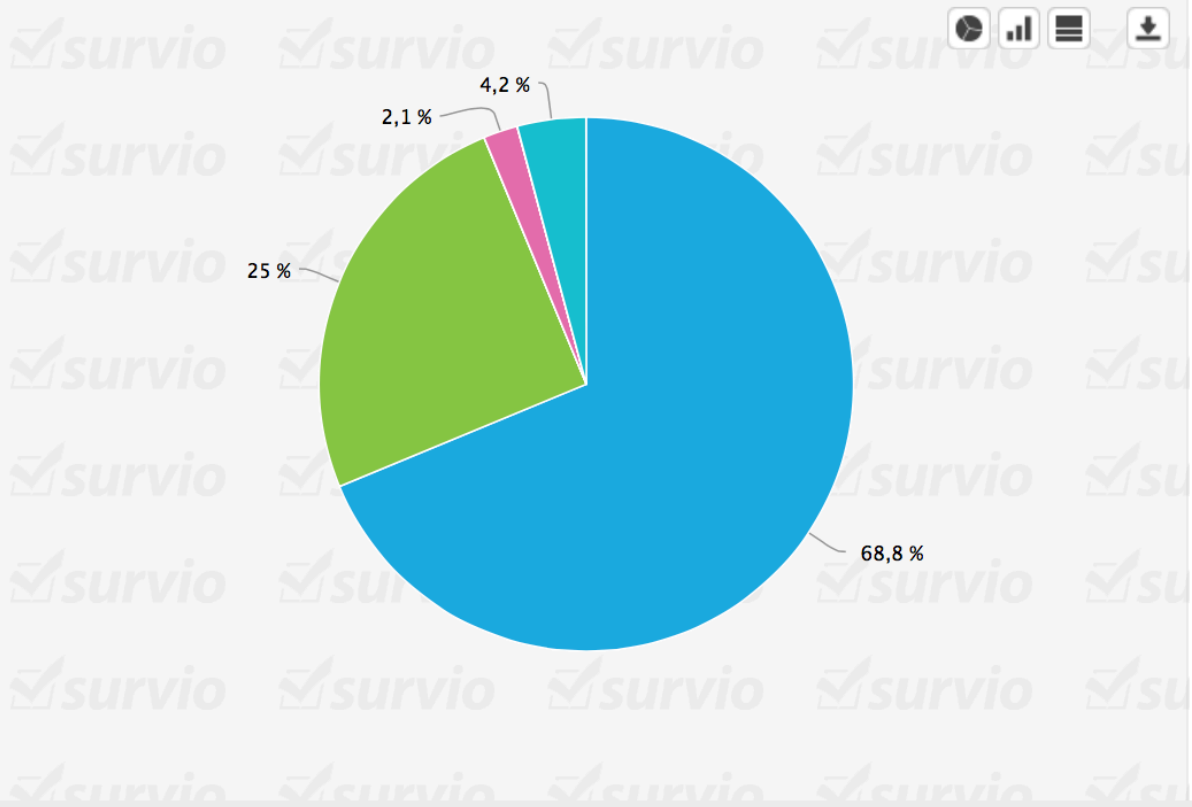
Bibliografie

- College van Toetsen en Examen, *Syllabus centraal examen 2017*, versie 2, juni 2015.
- F.H. van Eemeren en A.F. Snoeck Henckemans, *Argumentatie, inleiding in het analyseren en beoordelen van betogen*, 5^e druk, 2016.
- Henrike Jansen en Jos Hornikx, *Hedendaags theoretisch en empirisch onderzoek naar argumentatieschema's* in *Tijdschrift voor taalbeheersing*, mei 2014.
- Peter Jan Schellens, Ester Šorm, Rian Timmers en Hans Hoeken, *Lekencriteria voor de evaluatie van vijf soorten argumentatie* in *Tijdschrift voor taalbeheersing*, mei 2014.
- Peter Jans Schellens, *De kwaliteit van argumentatie* in *Forum der letteren*, 1986.
- Uriël Schuurs en Peter Jan Schellens, *Argumentatie in het centraal examen Nederlands voor havo en vwo, een toelichting op de veranderingen in 2017* in *Levende Talen Magazine*, deel 6, 2016.
- G. Verhoeven en P.J. Schellens, *Argumentatieanalyse in Tekstanalyse, methoden en toepassingen*, J. Karreman en R. van Enschoot (red.), 2013.
- Jean H.M. Wagemans, *Een systematische catalogus van argumenten* in *Tijdschrift voor taalbeheersing*, mei 2014.
- Jean H.M. Wagemans, *Redelijkheid en overredingskracht van argumentatie: een historisch-filosofische studie over de combinatie van het dialectische en het retorische perspectief op argumentatie in de pragma-dialectische argumentatietheorie*, proefschrift, 2009.

Bijlage: resultaten onderzoek

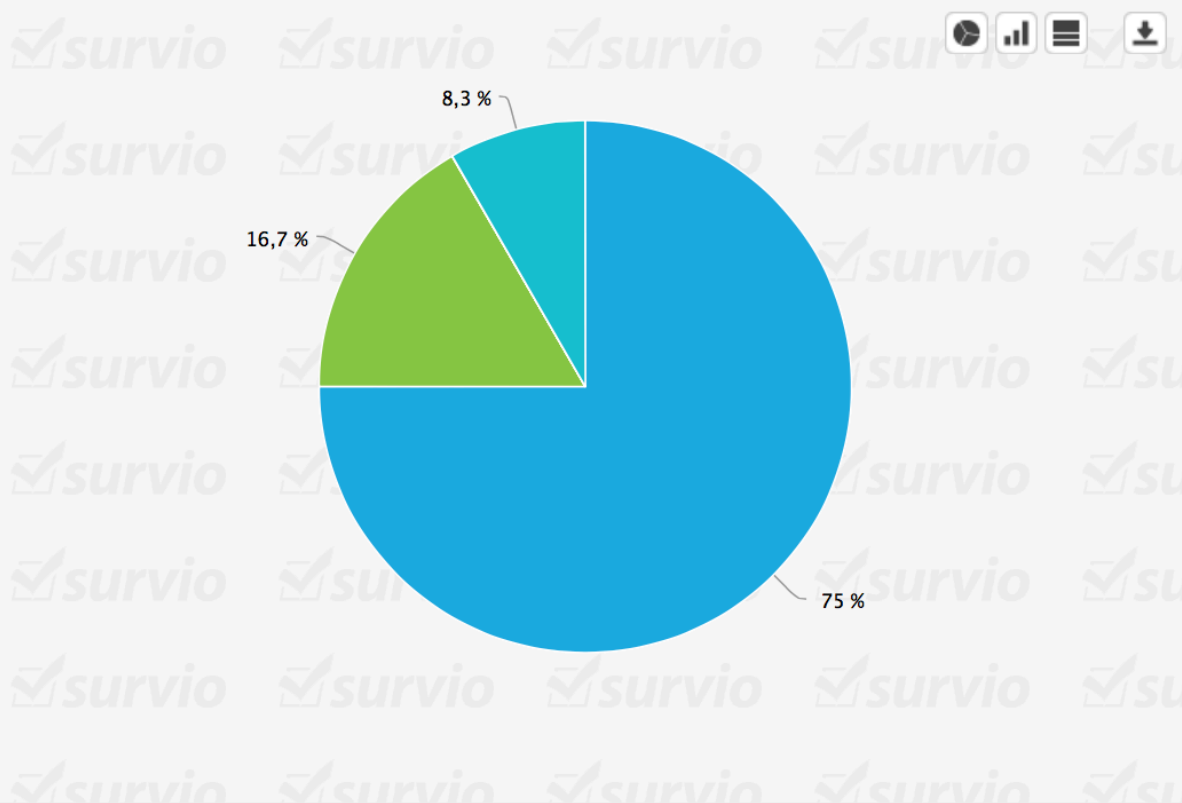

2 Maar weinig leerlingen halen een 8 of hoger, want het examen Nederlands is moeilijk.

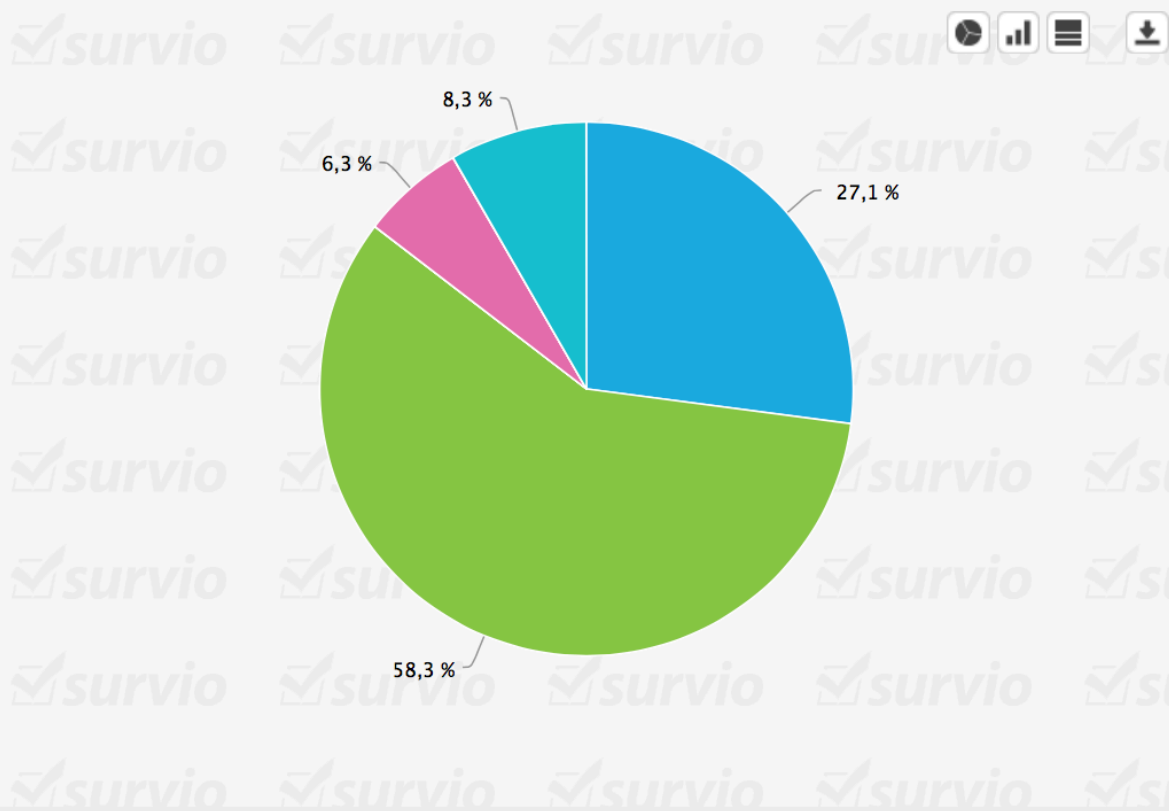
# ▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	33	68,8 %
●	Kenmerk of eigenschap	12	25 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	1	2,1 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	2	4,2 %

3 Maar weinig leerlingen zullen een 8 of hoger halen, want het examen Nederlands is moeilijk. ▾

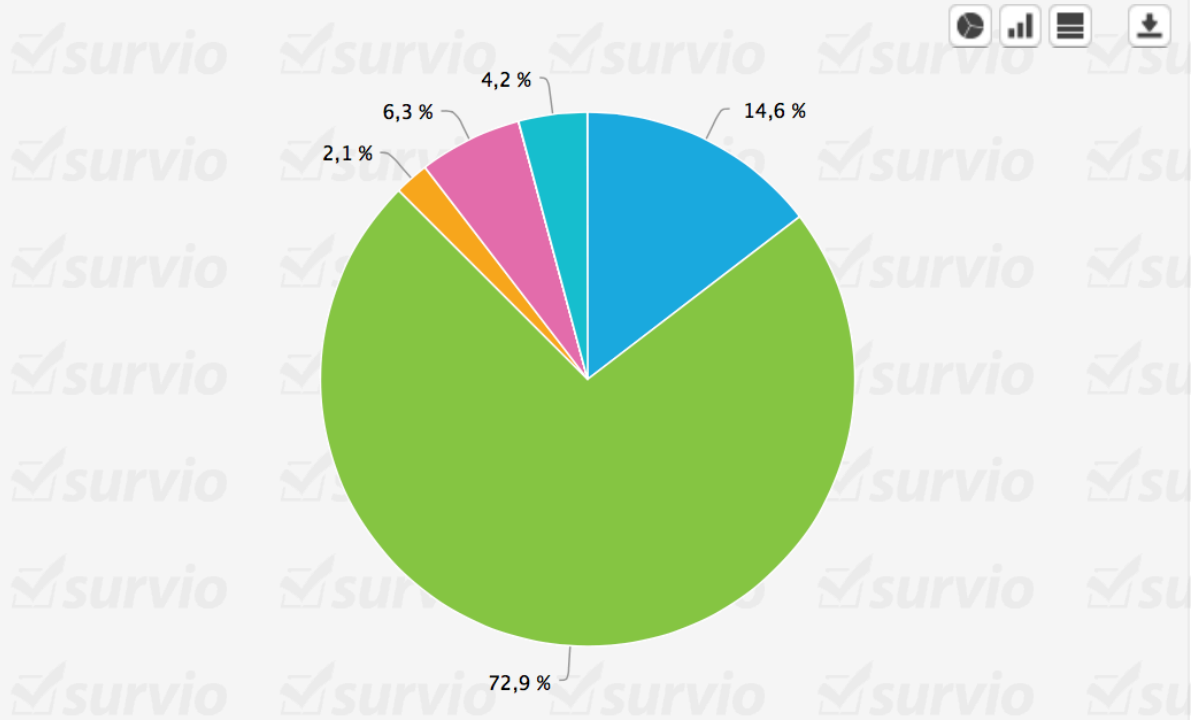
# ▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
1	Oorzaak en gevolg	36	75 %
2	Kenmerk of eigenschap	8	16,7 %
3	Voor- en/of nadelen	0	0 %
4	Voorbeelden	0	0 %
5	Vergelijking	0	0 %
6	Autoriteit	0	0 %
7	Geen keuze	4	8,3 %

4 Het examen Nederlands was vast heel moeilijk, want maar weinig leerlingen hebben een 8 of hoger gehaald.

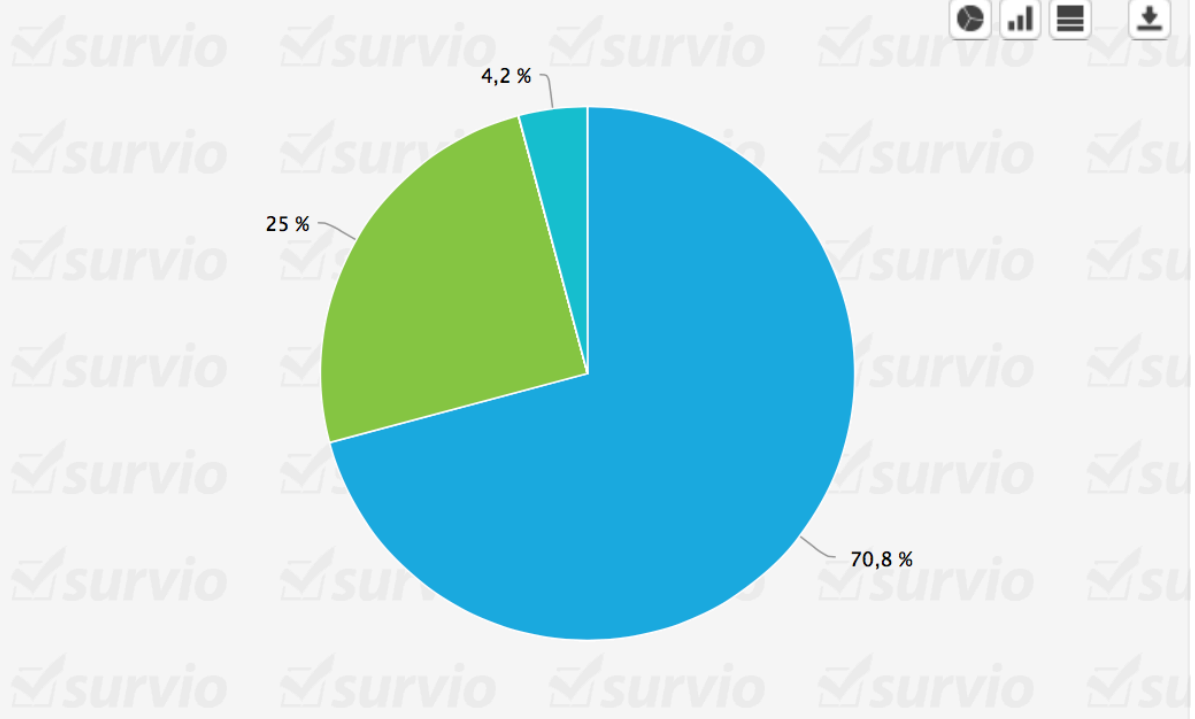
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	13	27,1 %
●	Kenmerk of eigenschap	28	58,3 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	3	6,3 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	4	8,3 %

5 Dit is een gevaarlijke straat, want er gebeuren veel ongelukken.

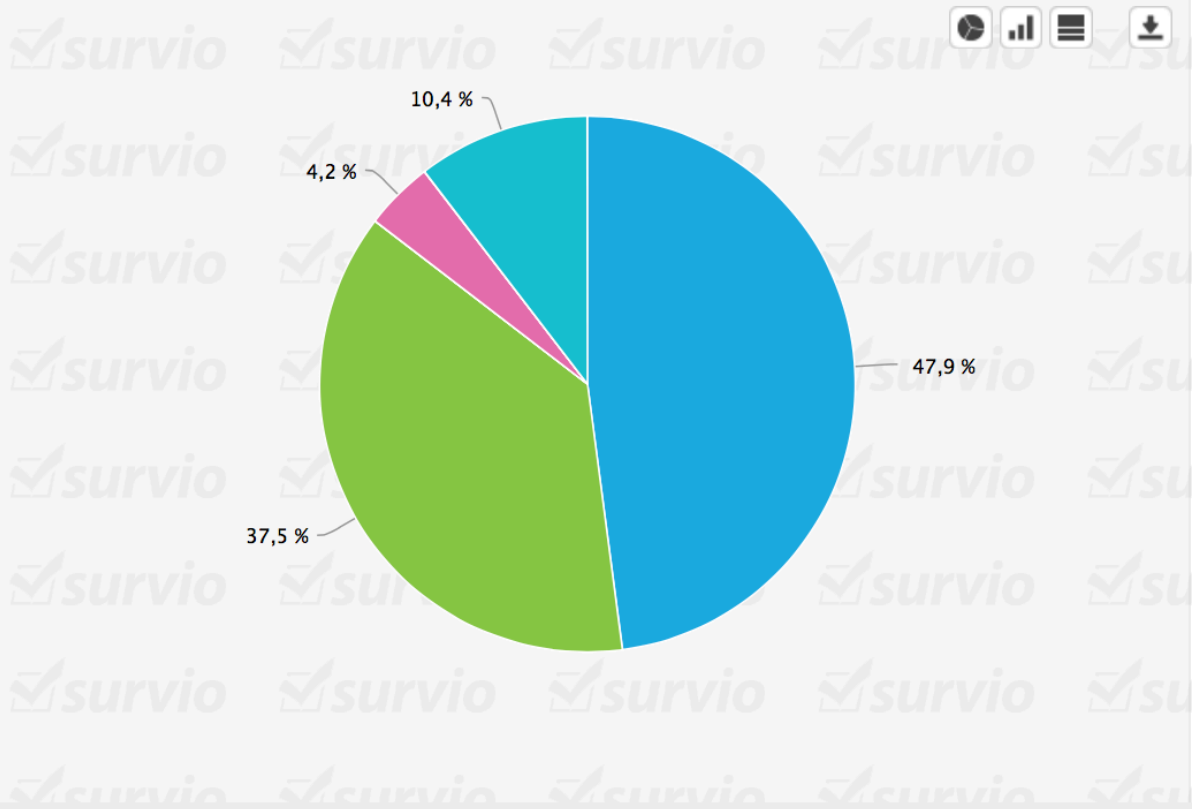
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	7	14,6 %
●	Kenmerk of eigenschap	35	72,9 %
●	Voor- en/of nadelen	1	2,1 %
●	Voorbeelden	3	6,3 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	2	4,2 %

6 Hier gebeuren veel ongelukken, want dit is een gevaarlijke straat.

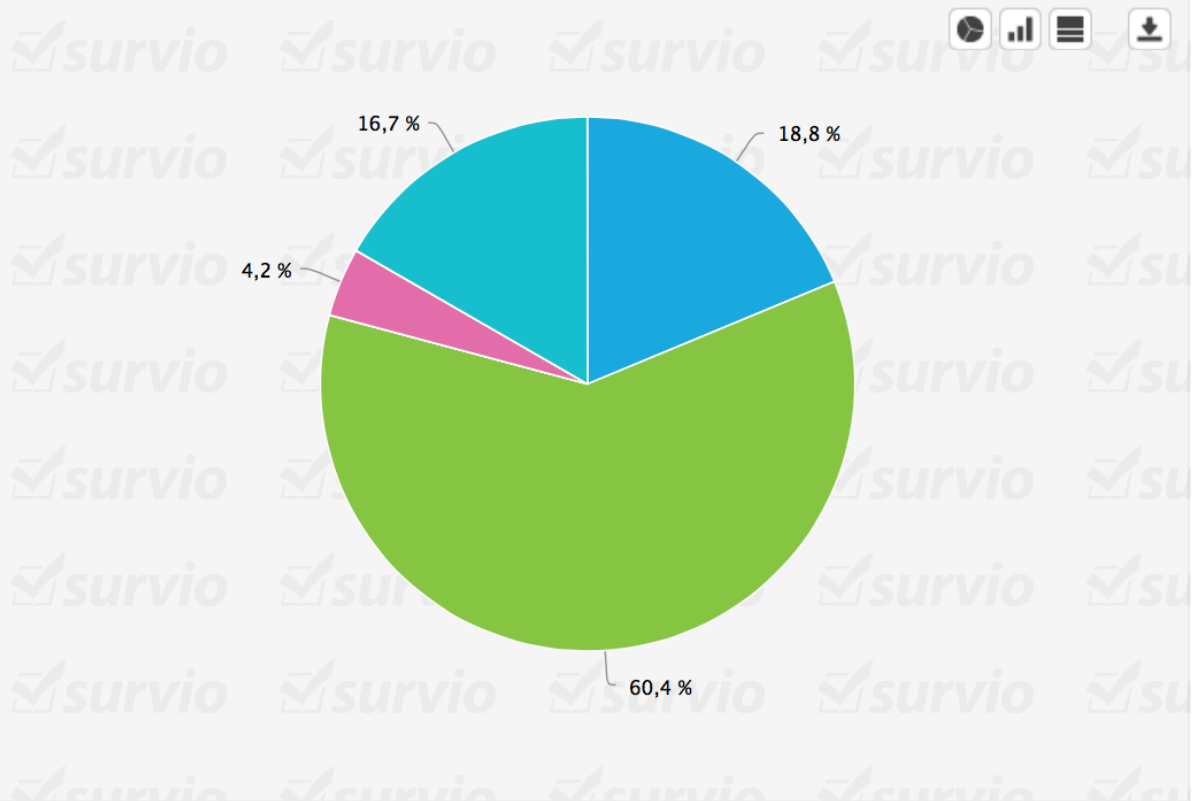
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	34	70,8 %
●	Kenmerk of eigenschap	12	25 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	0	0 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	2	4,2 %

7 Waarschijnlijk gebeuren hier veel ongelukken, want dit is een gevaarlijke straat.

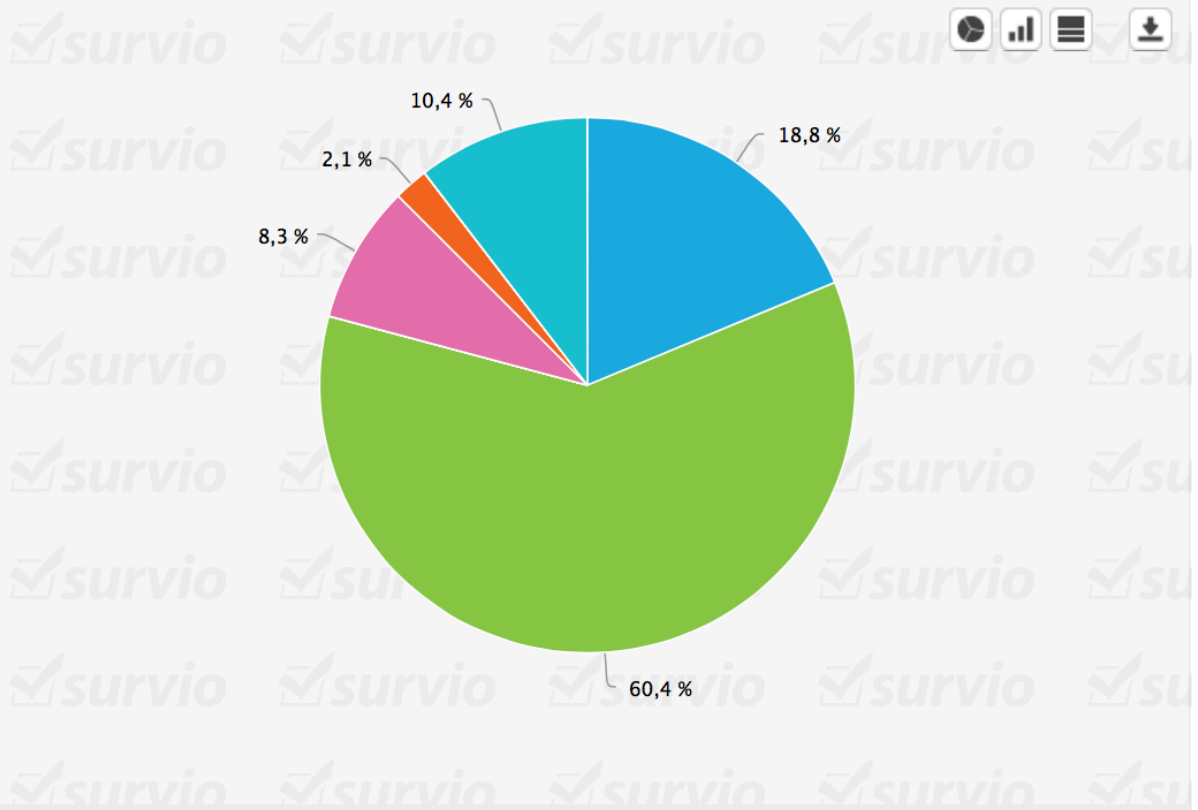
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	23	47,9 %
●	Kenmerk of eigenschap	18	37,5 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	2	4,2 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	5	10,4 %

8 Dit is waarschijnlijk een gevaarlijke straat, want er gebeuren veel ongelukken.

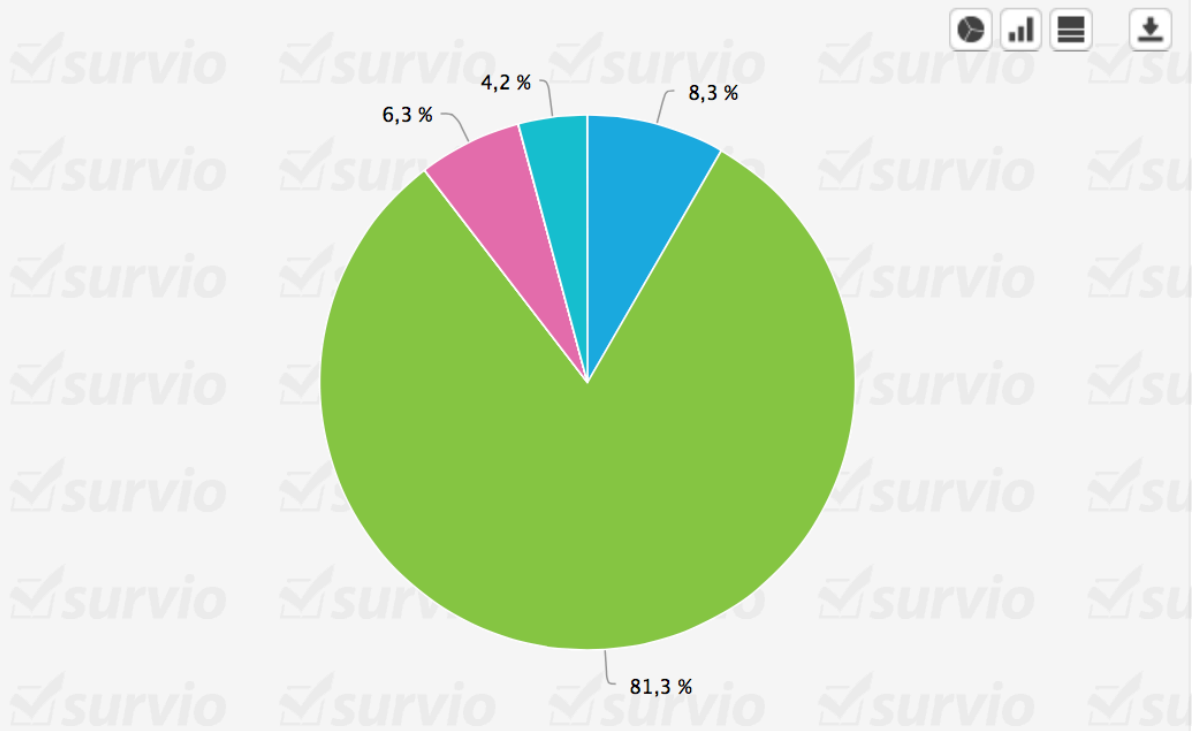
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	9	18,8 %
●	Kenmerk of eigenschap	29	60,4 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	2	4,2 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	8	16,7 %

9 Dit is waarschijnlijk een gevaarlijke straat, want er hebben hier veel ongelukken plaatsgevonden.

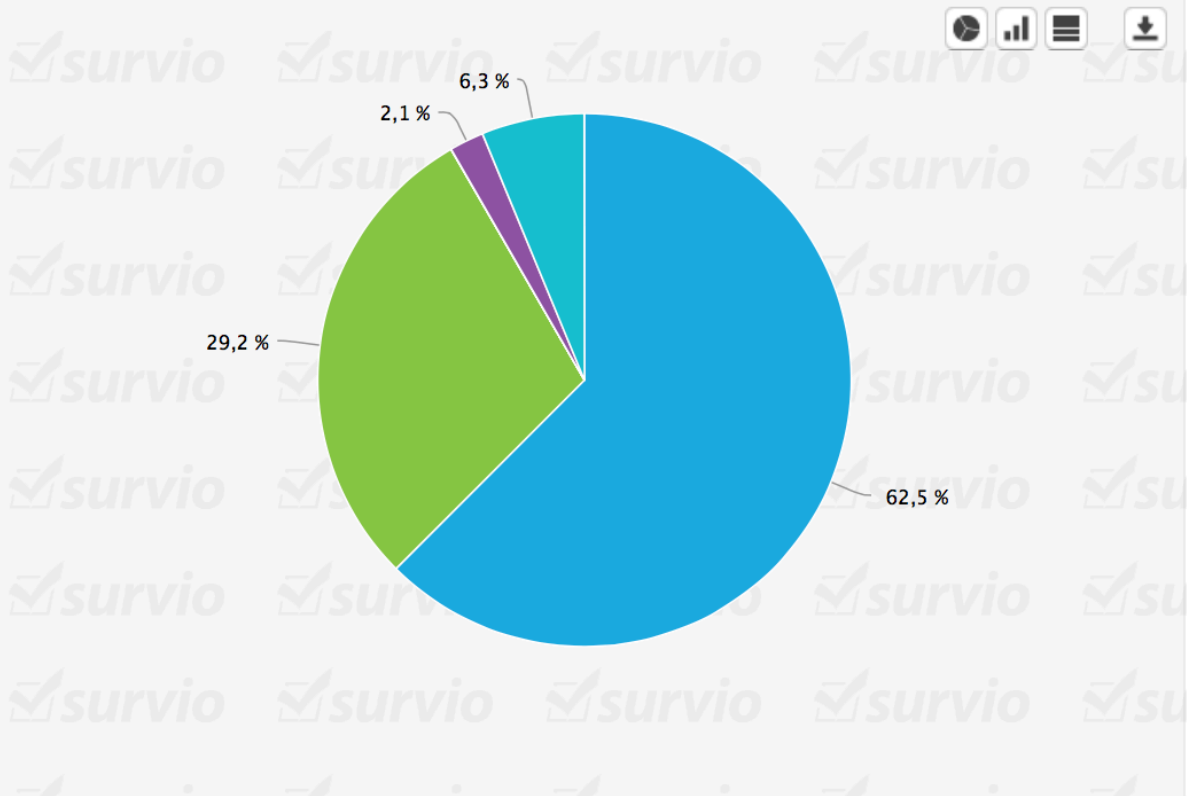
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	9	18,8 %
●	Kenmerk of eigenschap	29	60,4 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	4	8,3 %
●	Vergelijking	1	2,1 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	5	10,4 %

10 Hij is slim, want hij haalt altijd hoge cijfers.

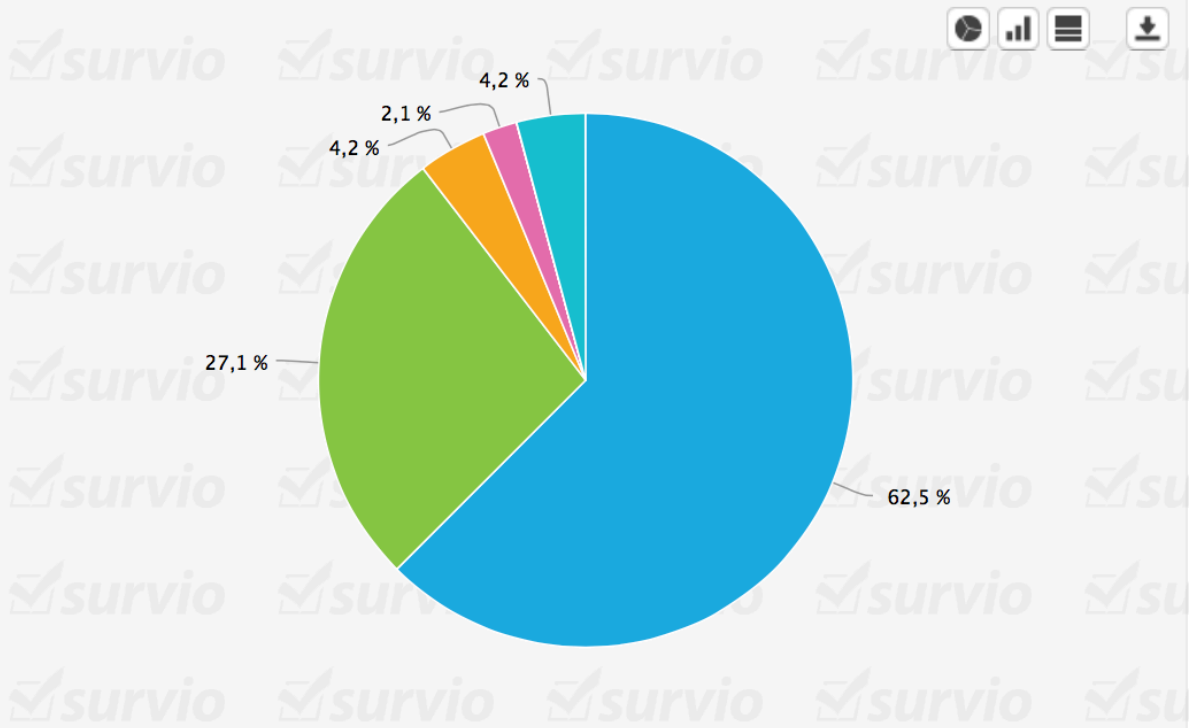
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	4	8,3 %
●	Kenmerk of eigenschap	39	81,3 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	3	6,3 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	2	4,2 %

11 Hij haalt altijd hoge cijfers, want hij is slim.

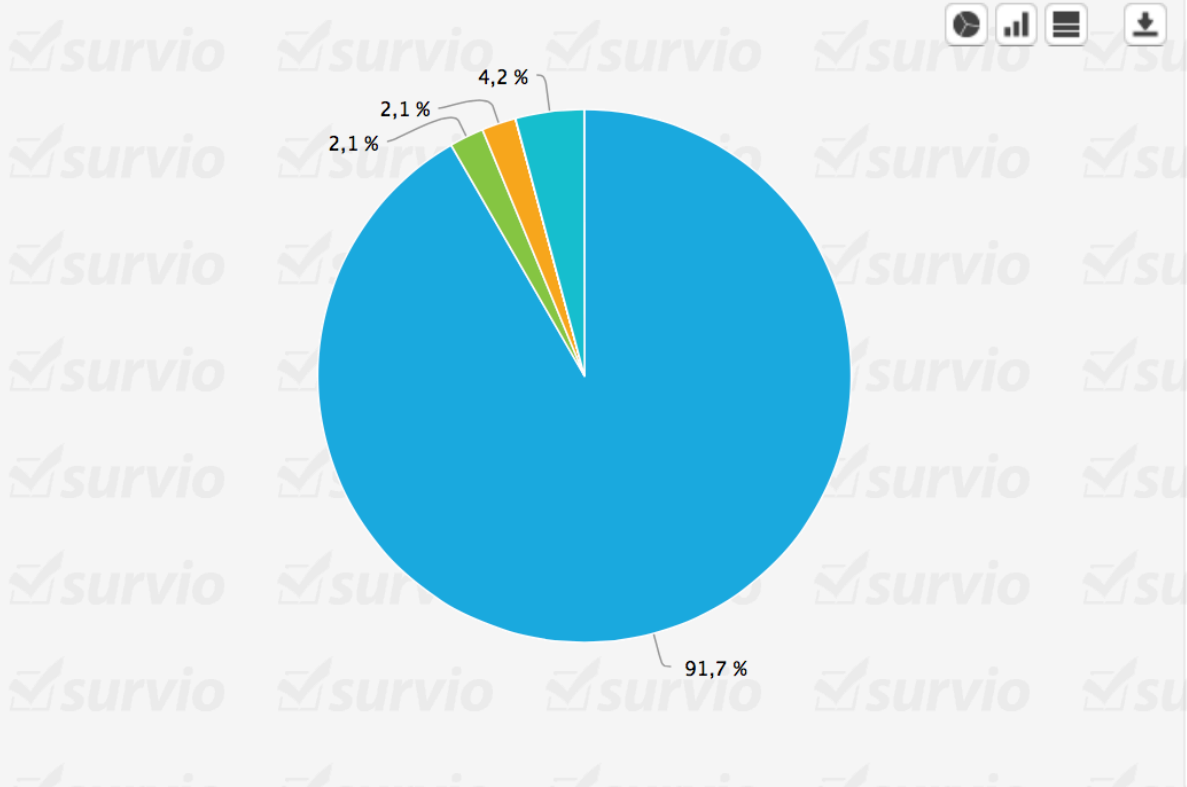
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	30	62,5 %
●	Kenmerk of eigenschap	14	29,2 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	0	0 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	1	2,1 %
●	Geen keuze	3	6,3 %

12 Hij heeft een hoog cijfer gehaald, want hij is slim.

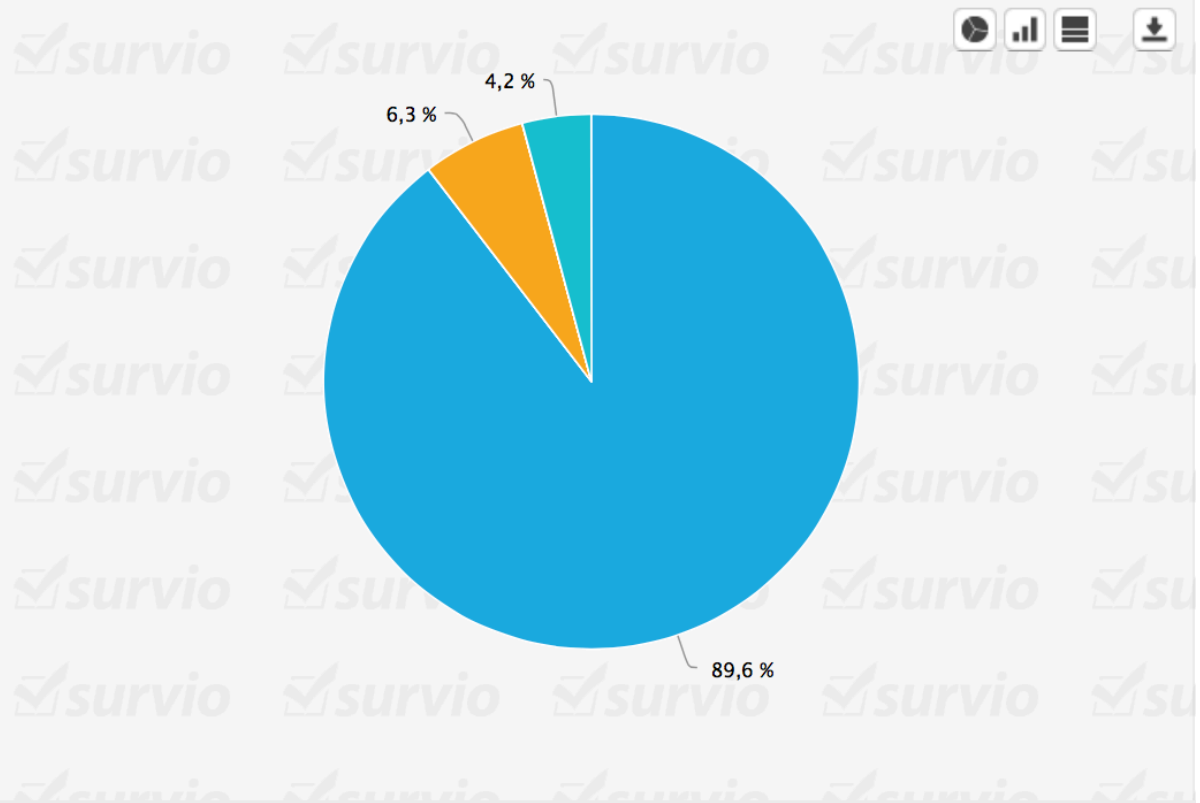
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	30	62,5 %
●	Kenmerk of eigenschap	13	27,1 %
●	Voor- en/of nadelen	2	4,2 %
●	Voorbeelden	1	2,1 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	2	4,2 %

13 Hij heeft een hoog cijfer gehaald, want hij heeft hard geleerd.

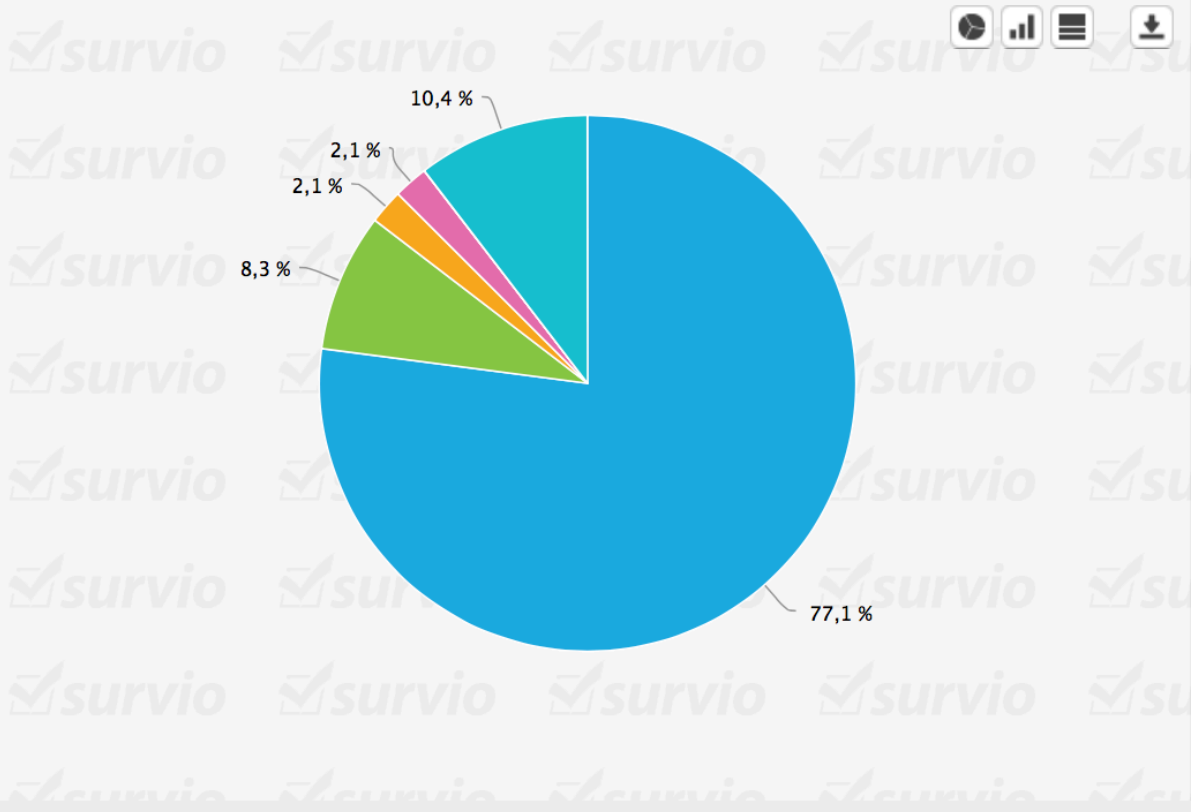
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	44	91,7 %
●	Kenmerk of eigenschap	1	2,1 %
●	Voor- en/of nadelen	1	2,1 %
●	Voorbeelden	0	0 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	2	4,2 %

14 Hij heeft een laag cijfer gehaald, want zijn vader is net overleden.

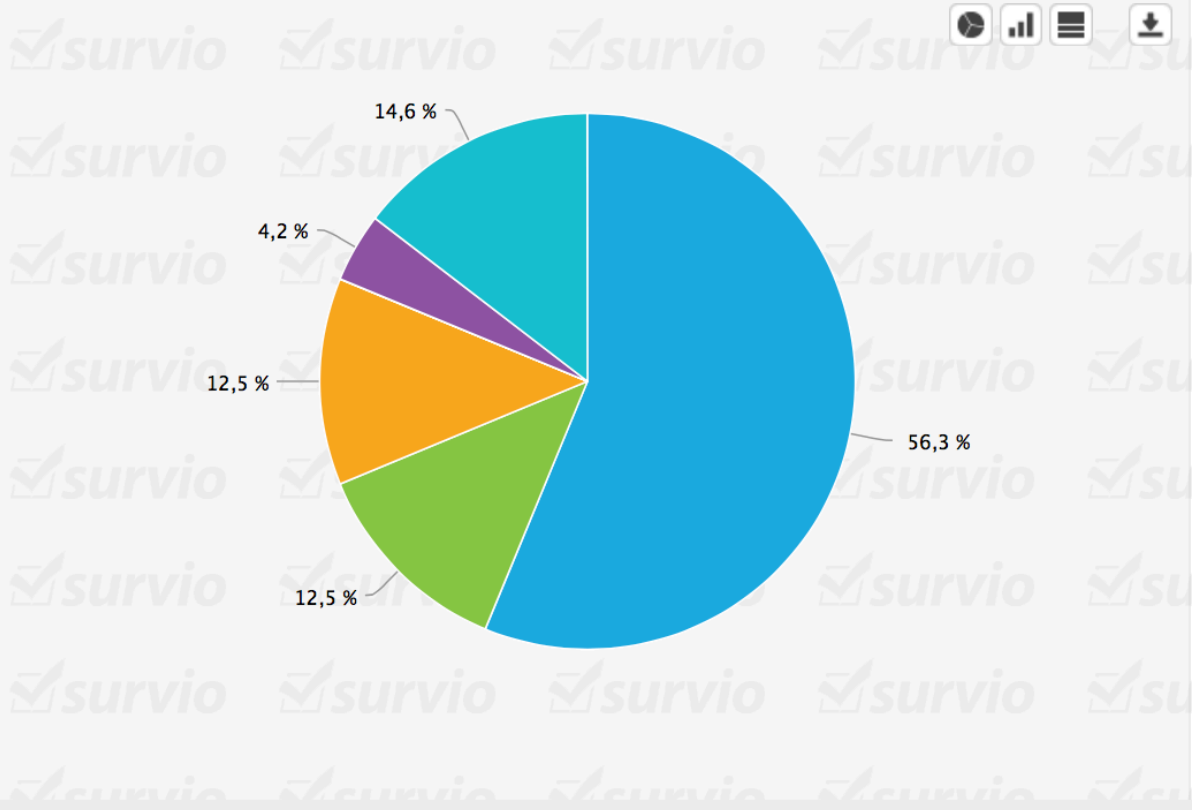
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	43	89,6 %
●	Kenmerk of eigenschap	0	0 %
●	Voor- en/of nadelen	3	6,3 %
●	Voorbeelden	0	0 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	2	4,2 %

15 Hij vindt toetsen even niet belangrijk, want zijn vader is net overleden.

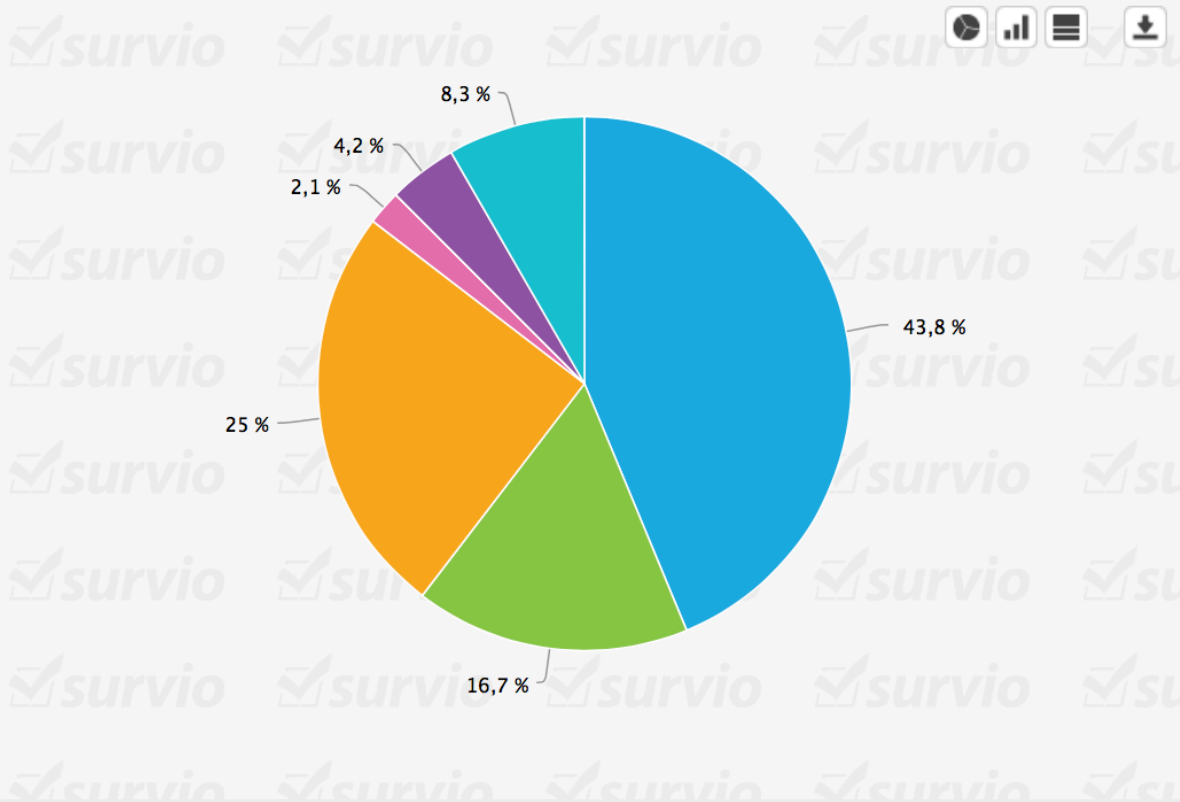
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	37	77,1 %
●	Kenmerk of eigenschap	4	8,3 %
●	Voor- en/of nadelen	1	2,1 %
●	Voorbeelden	1	2,1 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	5	10,4 %

16 Je moet hard leren voor deze toets, want anders haal je een onvoldoende.

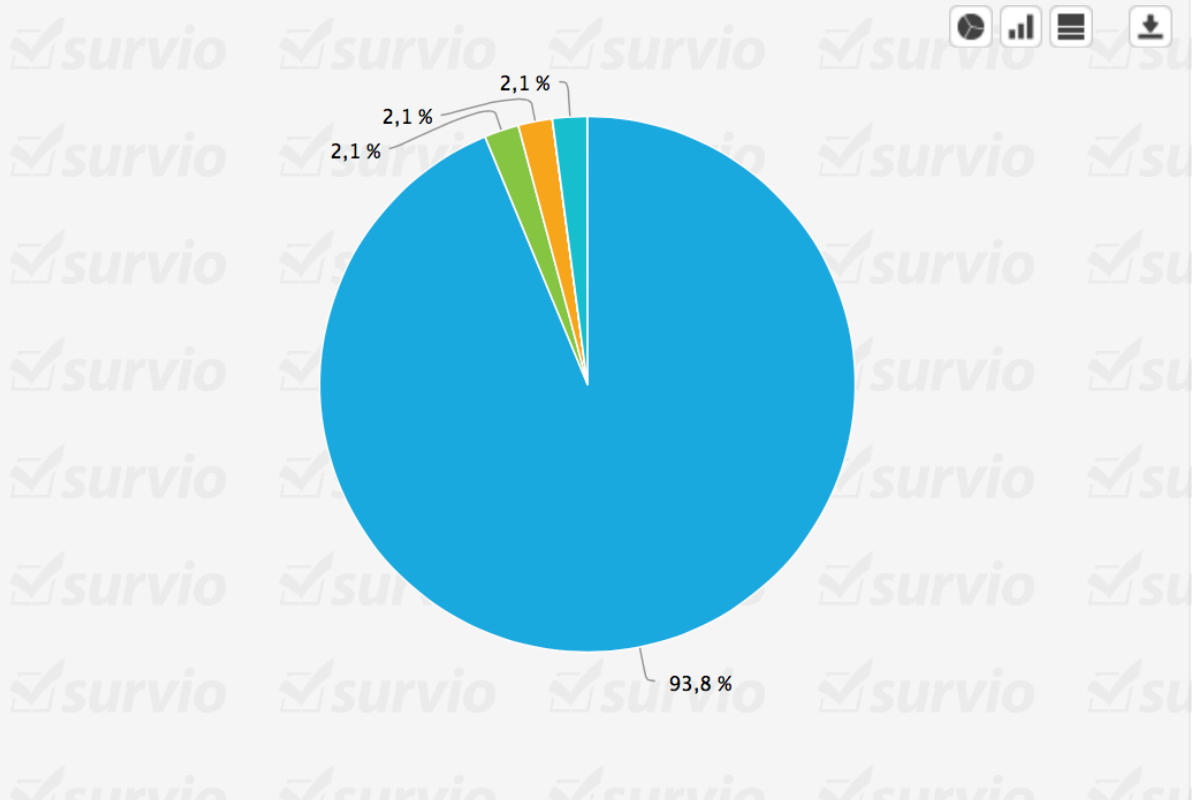
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
1	Oorzaak en gevolg	27	56,3 %
2	Kenmerk of eigenschap	6	12,5 %
3	Voor- en/of nadelen	6	12,5 %
4	Voorbeelden	0	0 %
5	Vergelijking	0	0 %
6	Autoriteit	2	4,2 %
7	Geen keuze	7	14,6 %

17 Het is verstandig om hard te leren voor deze toets, want anders haal je een onvoldoende. ▾

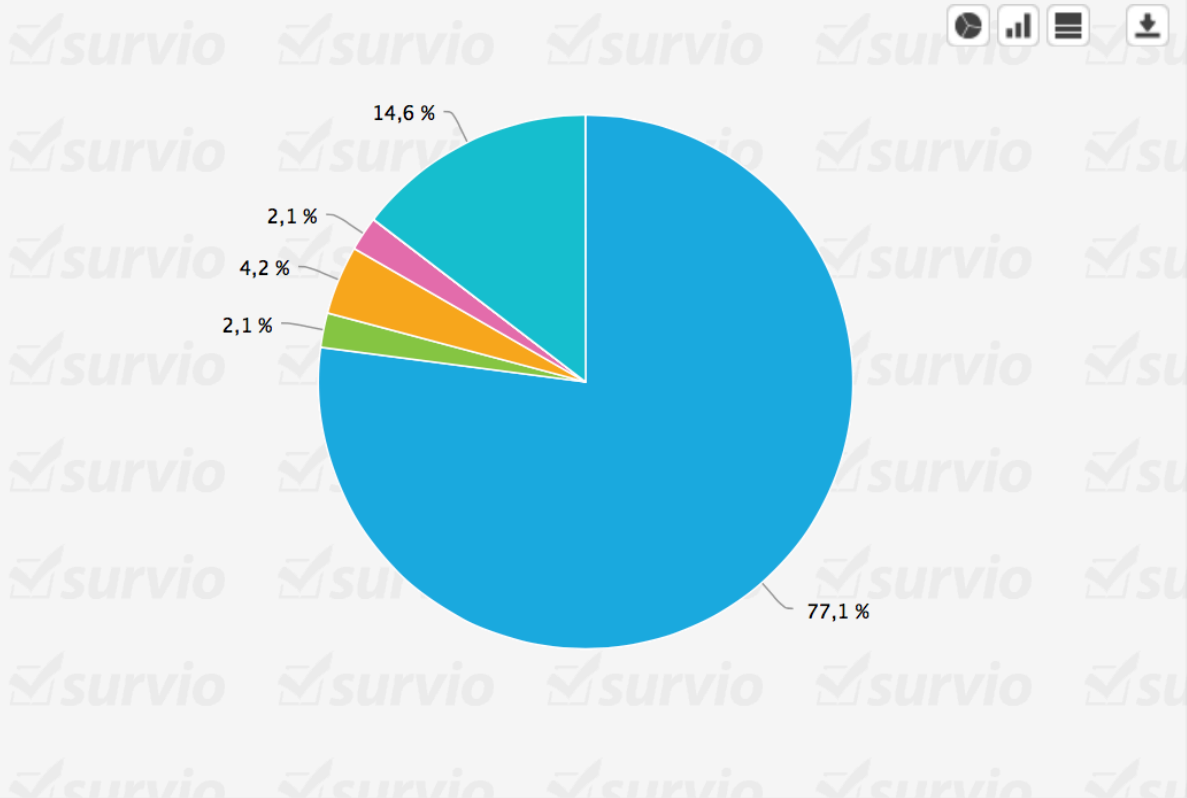
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
1	Oorzaak en gevolg	21	43,8 %
2	Kenmerk of eigenschap	8	16,7 %
3	Voor- en/of nadelen	12	25 %
4	Voorbeelden	1	2,1 %
5	Vergelijking	0	0 %
6	Autoriteit	2	4,2 %
7	Geen keuze	4	8,3 %

18 Je hebt een onvoldoende gehaald voor deze toets, want je hebt niet hard geleerd.

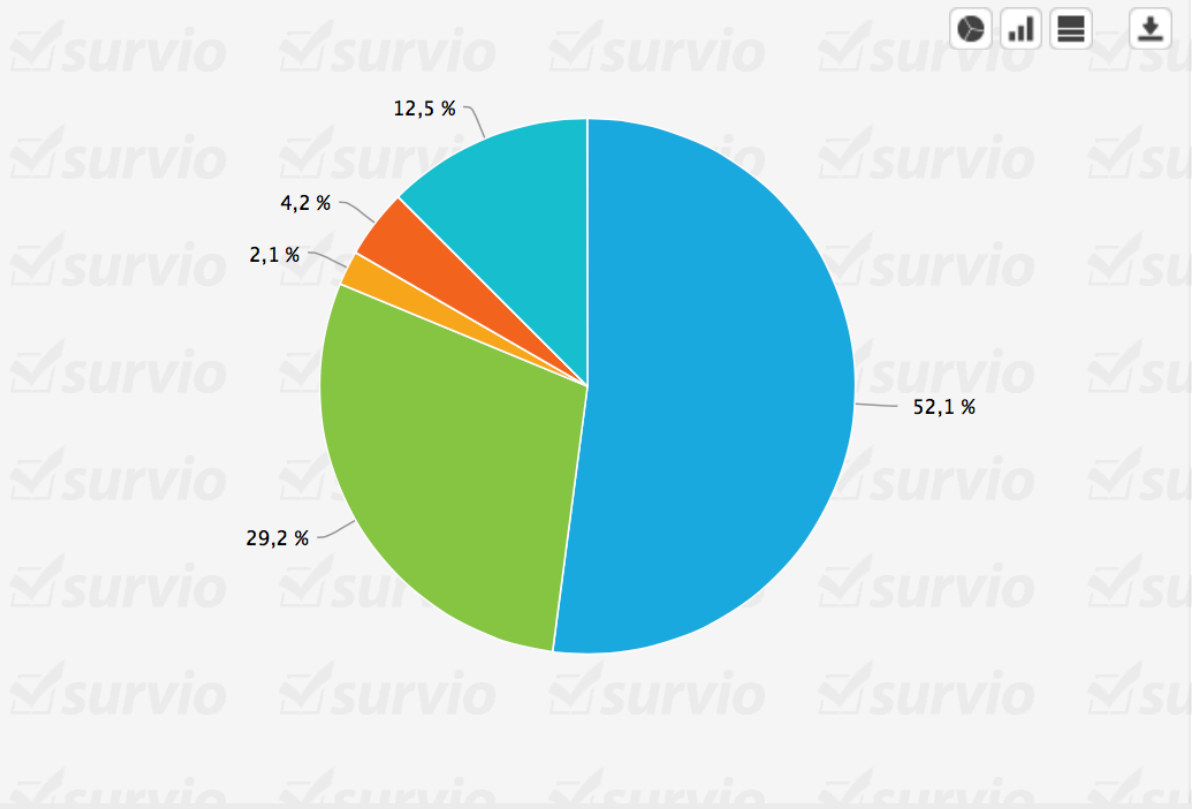
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	45	93,8 %
●	Kenmerk of eigenschap	1	2,1 %
●	Voor- en/of nadelen	1	2,1 %
●	Voorbeelden	0	0 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	1	2,1 %

19 Waarschijnlijk haal je een onvoldoende voor deze toets, want je hebt niet hard geleerd.

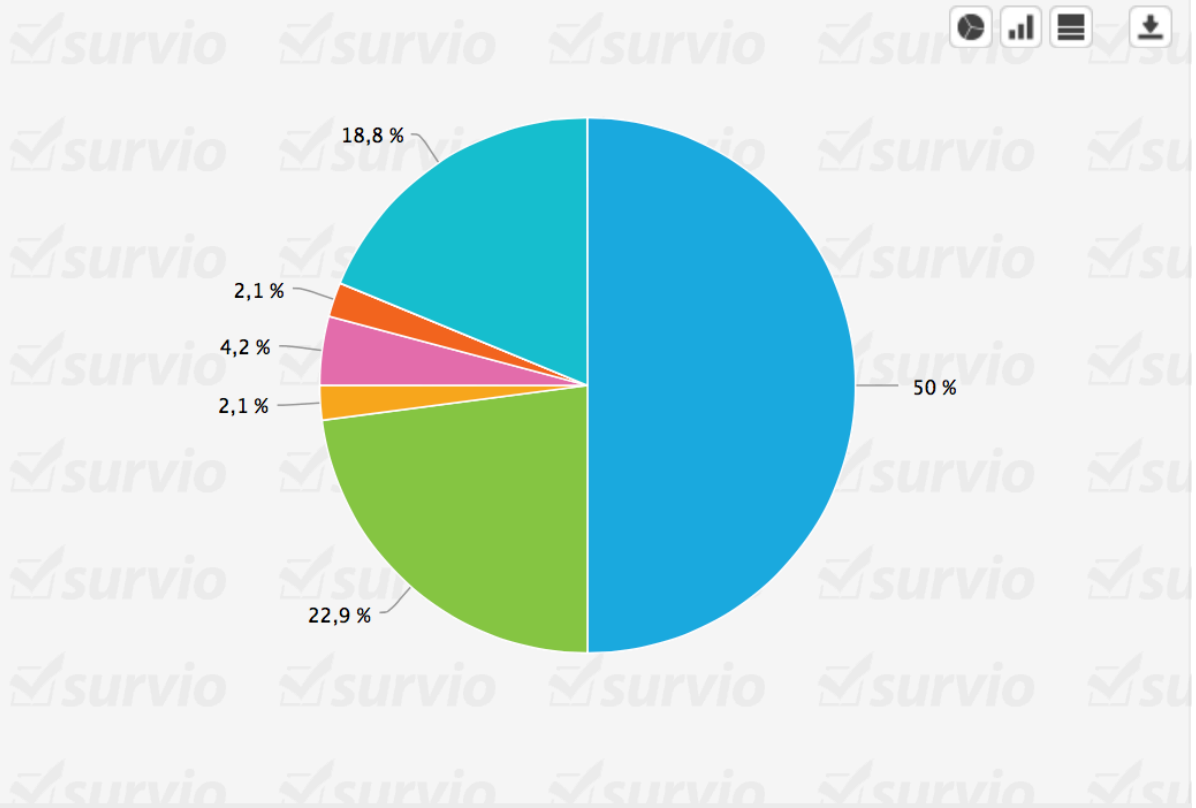
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
1	Oorzaak en gevolg	37	77,1 %
2	Kenmerk of eigenschap	1	2,1 %
3	Voor- en/of nadelen	2	4,2 %
4	Voorbeelden	1	2,1 %
5	Vergelijking	0	0 %
6	Autoriteit	0	0 %
7	Geen keuze	7	14,6 %

20 Je hebt niet hard geleerd voor deze toets, want je hebt een onvoldoende gehaald.

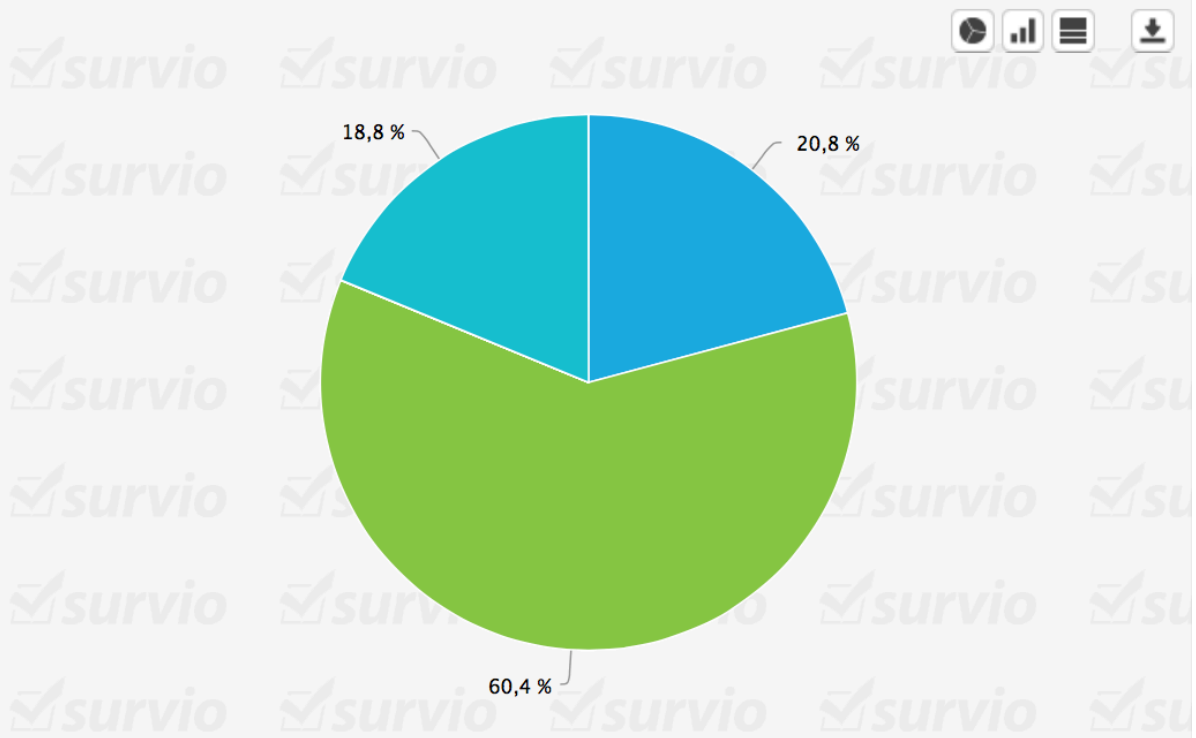
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
1	Oorzaak en gevolg	25	52,1 %
2	Kenmerk of eigenschap	14	29,2 %
3	Voor- en/of nadelen	1	2,1 %
4	Voorbeelden	0	0 %
5	Vergelijking	2	4,2 %
6	Autoriteit	0	0 %
7	Geen keuze	6	12,5 %

21 Waarschijnlijk heb je niet hard geleerd voor deze toets, want je hebt een onvoldoende gehaald.

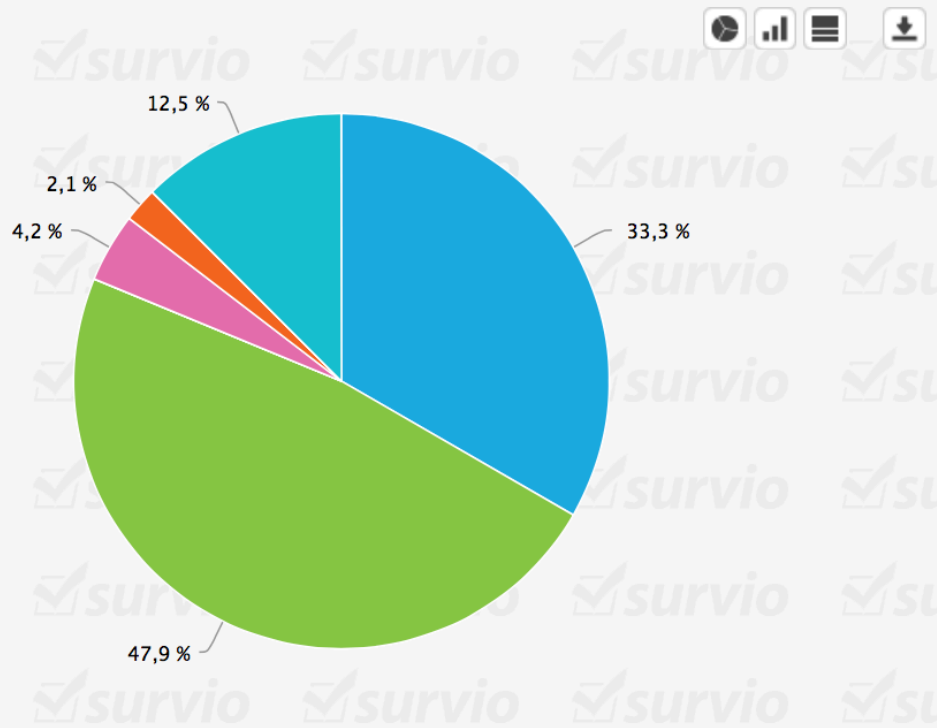
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	24	50 %
●	Kenmerk of eigenschap	11	22,9 %
●	Voor- en/of nadelen	1	2,1 %
●	Voorbeelden	2	4,2 %
●	Vergelijking	1	2,1 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	9	18,8 %

22 Je eet veel snacks, want je bent dik.

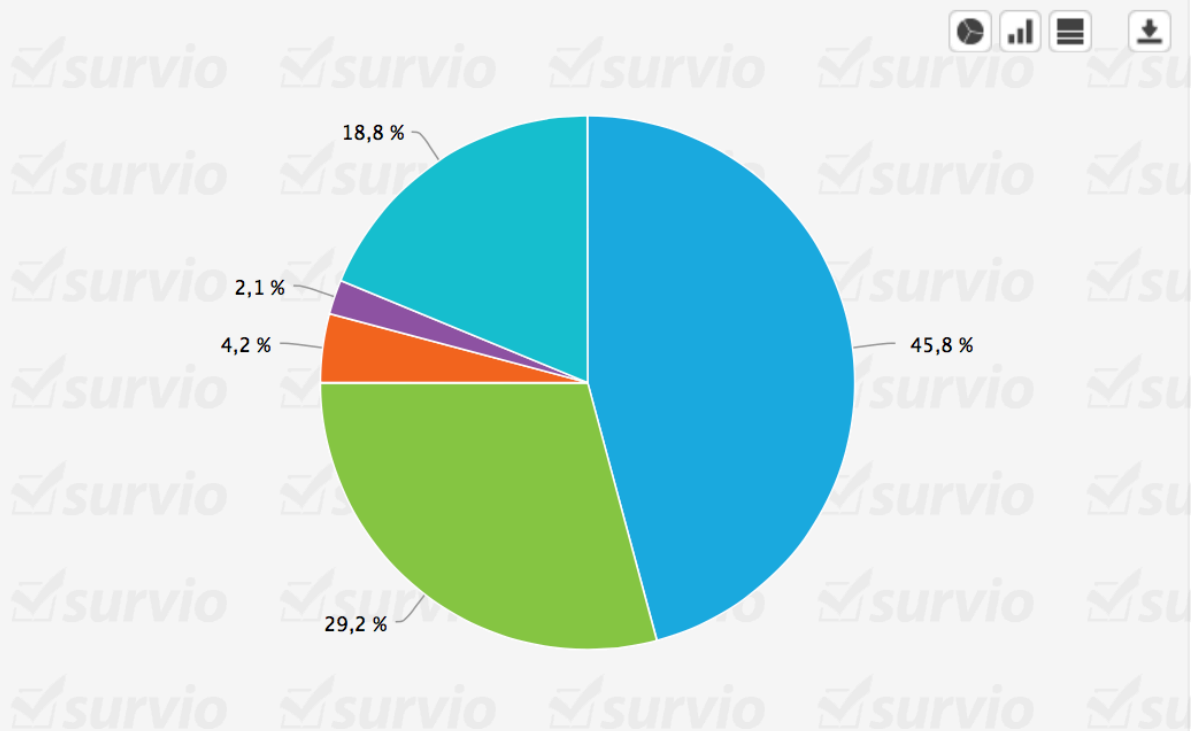
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	10	20,8 %
●	Kenmerk of eigenschap	29	60,4 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	0	0 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	9	18,8 %

23 Waarschijnlijk eet je veel snacks, want je bent dik.

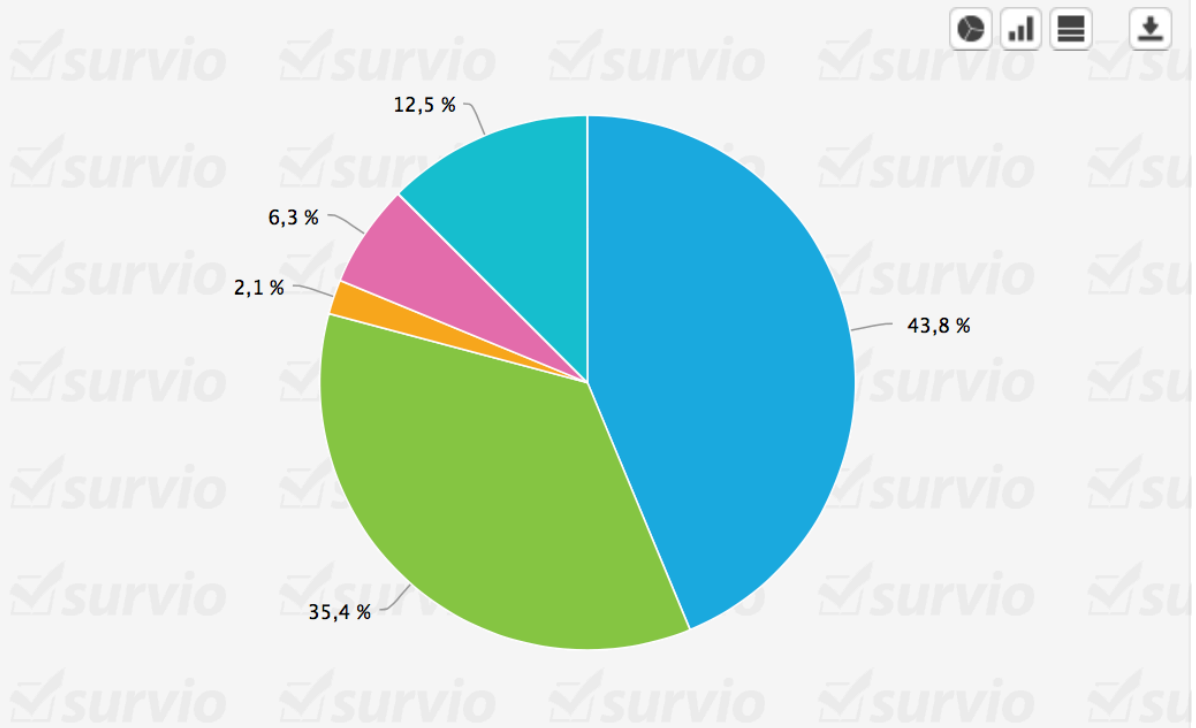
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	16	33,3 %
●	Kenmerk of eigenschap	23	47,9 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	2	4,2 %
●	Vergelijking	1	2,1 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	6	12,5 %

24 Je eet te veel snacks, want je bent dik.

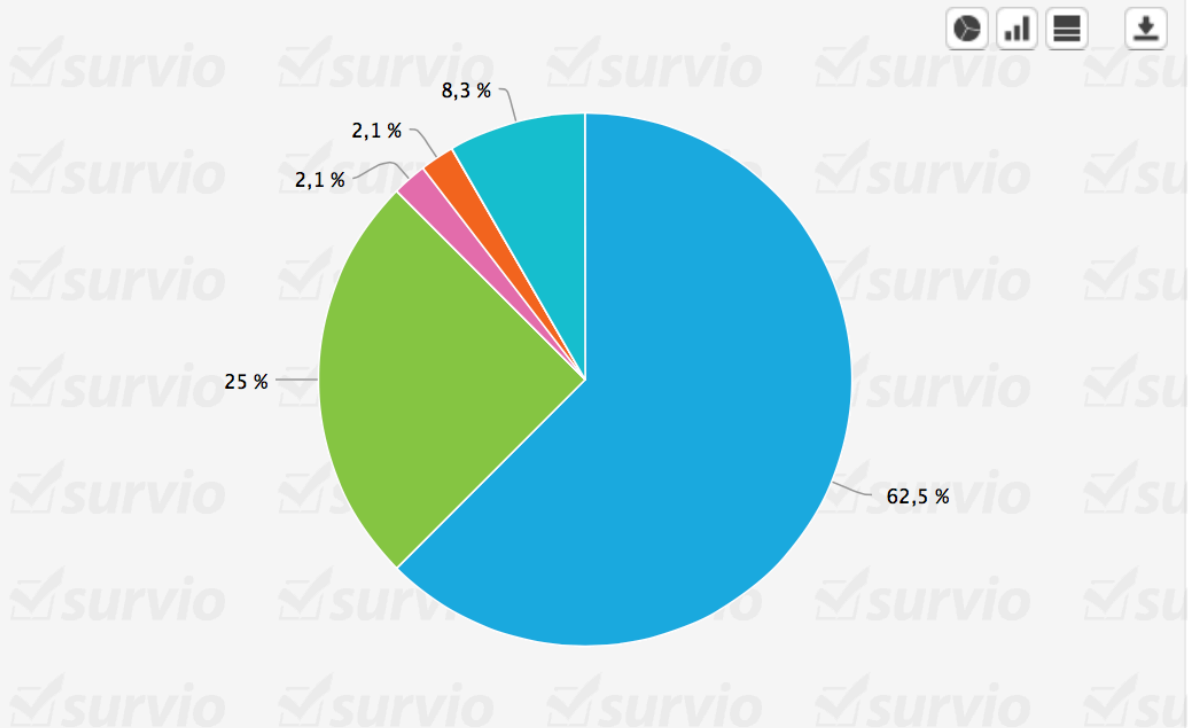
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	22	45,8 %
●	Kenmerk of eigenschap	14	29,2 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	0	0 %
●	Vergelijking	2	4,2 %
●	Autoriteit	1	2,1 %
●	Geen keuze	9	18,8 %

25 Waarschijnlijk eet je te veel snacks, want je bent dik.

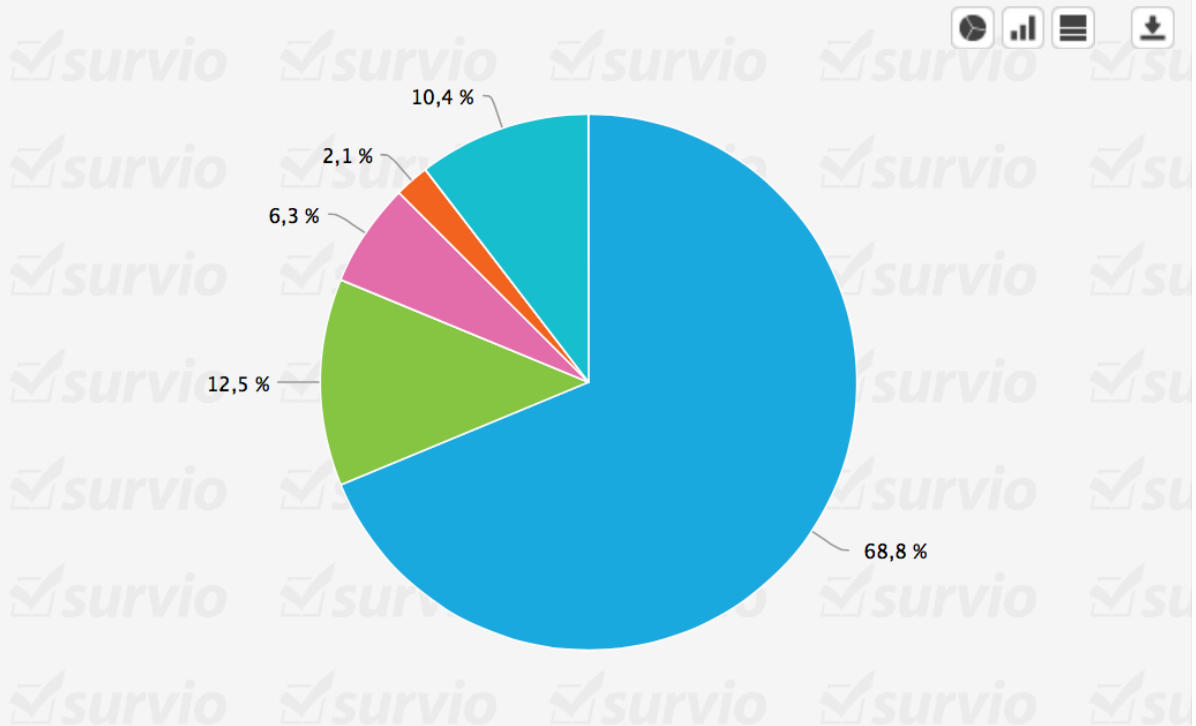
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	21	43,8 %
●	Kenmerk of eigenschap	17	35,4 %
●	Voor- en/of nadelen	1	2,1 %
●	Voorbeelden	3	6,3 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	6	12,5 %

26 Je bent dik, want je eet veel snacks.

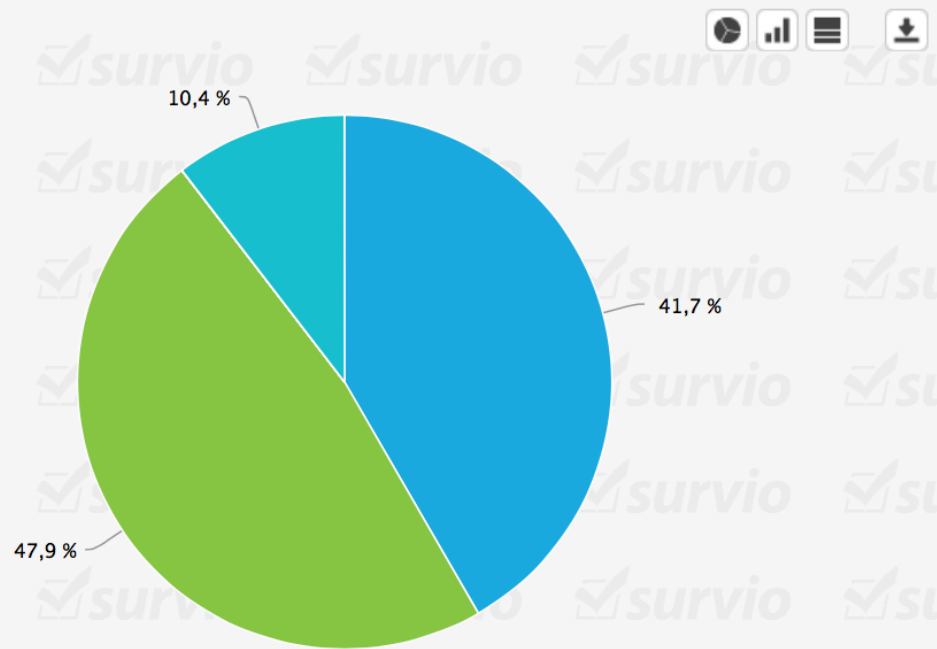
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	30	62,5 %
●	Kenmerk of eigenschap	12	25 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	1	2,1 %
●	Vergelijking	1	2,1 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	4	8,3 %

27 Waarschijnlijk ben je dik, omdat je veel snacks eet.

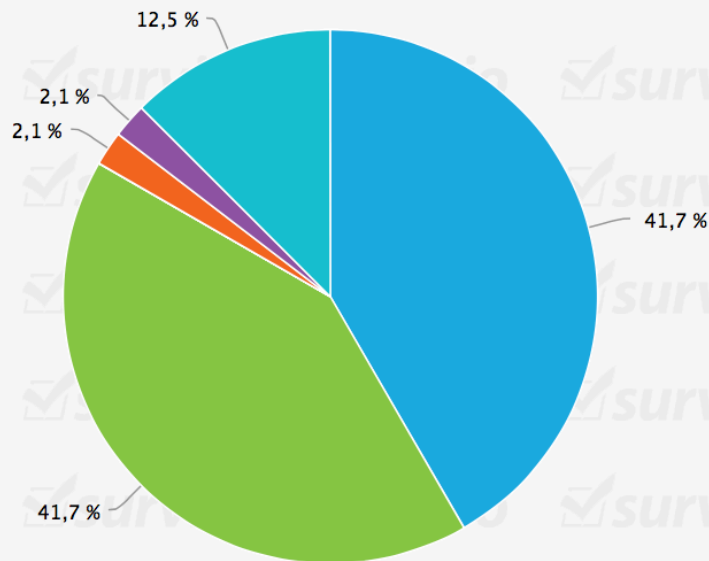
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	33	68,8 %
●	Kenmerk of eigenschap	6	12,5 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	3	6,3 %
●	Vergelijking	1	2,1 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	5	10,4 %

28 Je bent dik, omdat je daar aanleg voor hebt.

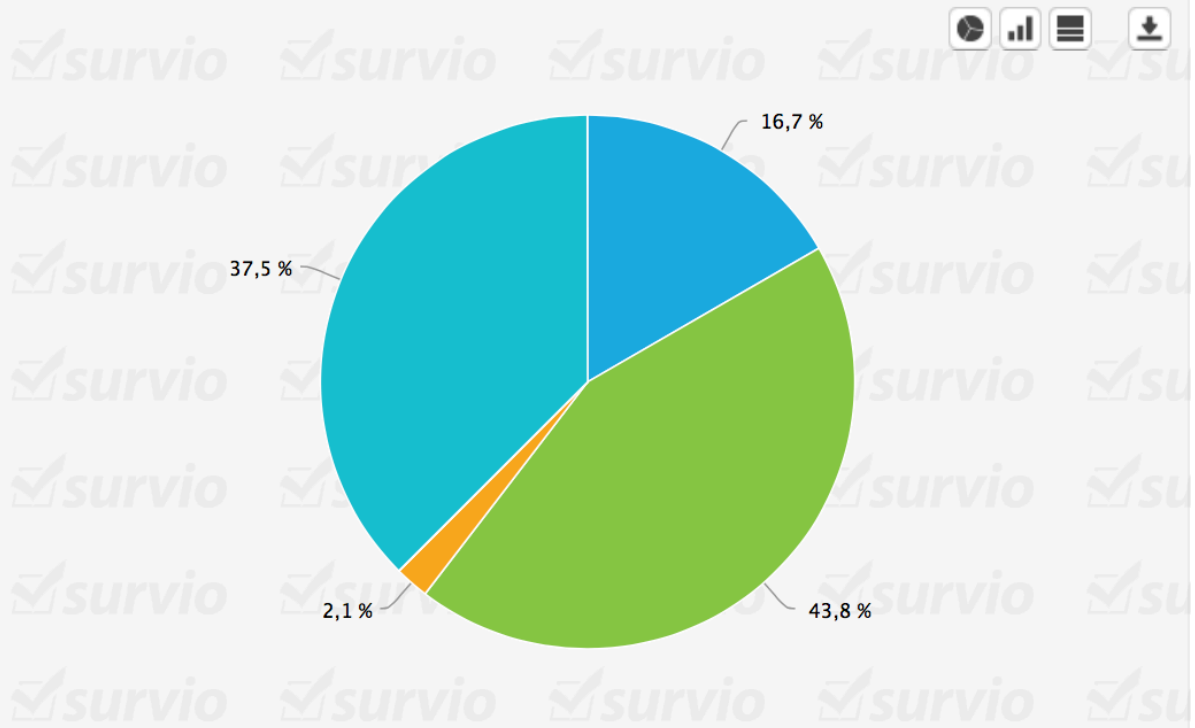
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	20	41,7 %
●	Kenmerk of eigenschap	23	47,9 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	0	0 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	5	10,4 %

29 Waarschijnlijk ben je dik, omdat je daar aanleg voor hebt.

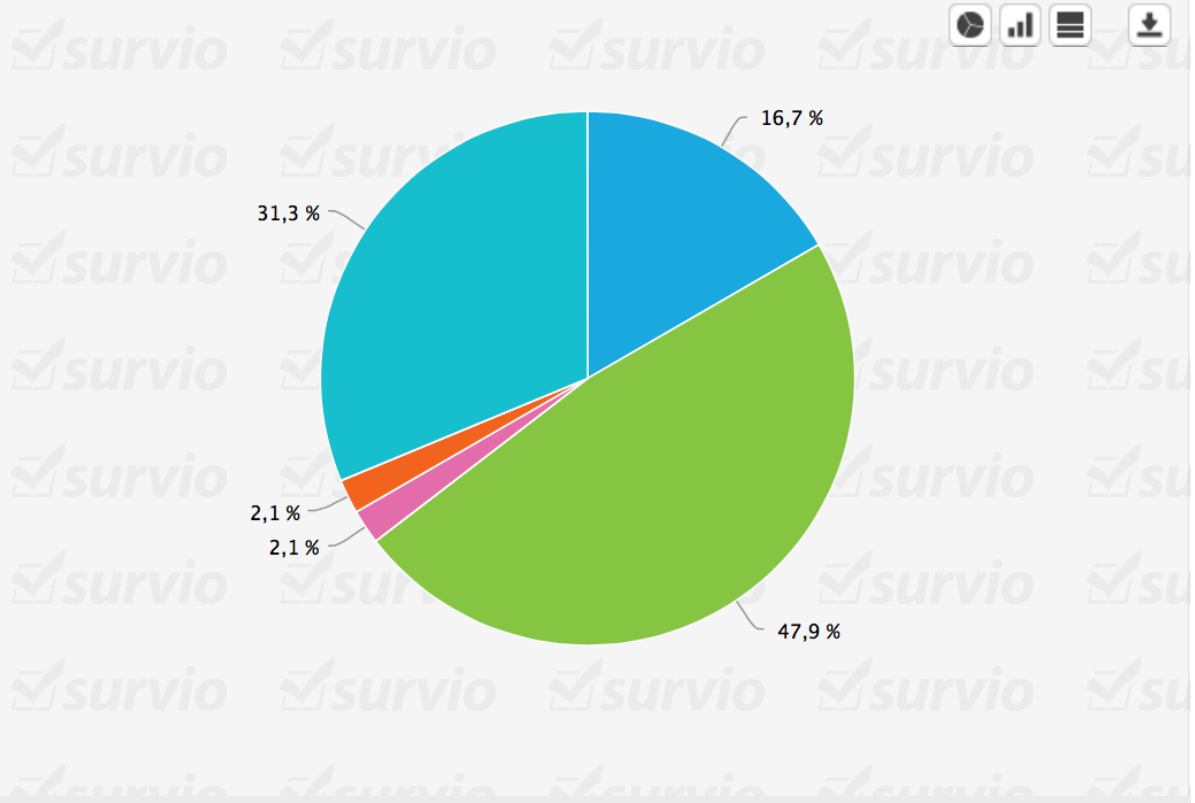
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	20	41,7 %
●	Kenmerk of eigenschap	20	41,7 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	0	0 %
●	Vergelijking	1	2,1 %
●	Autoriteit	1	2,1 %
●	Geen keuze	6	12,5 %

30 Je hebt er aanleg voor om dik te zijn, omdat je dik bent.

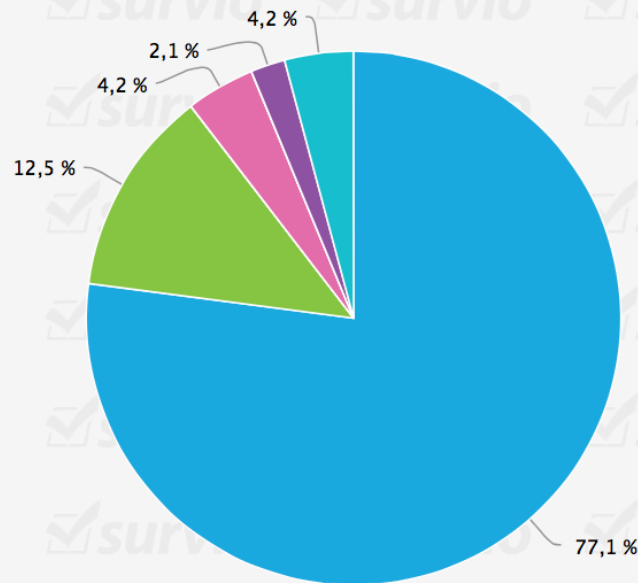
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	8	16,7 %
●	Kenmerk of eigenschap	21	43,8 %
●	Voor- en/of nadelen	1	2,1 %
●	Voorbeelden	0	0 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	18	37,5 %

31 Waarschijnlijk heb je er aanleg voor om dik te zijn, omdat je dik bent.

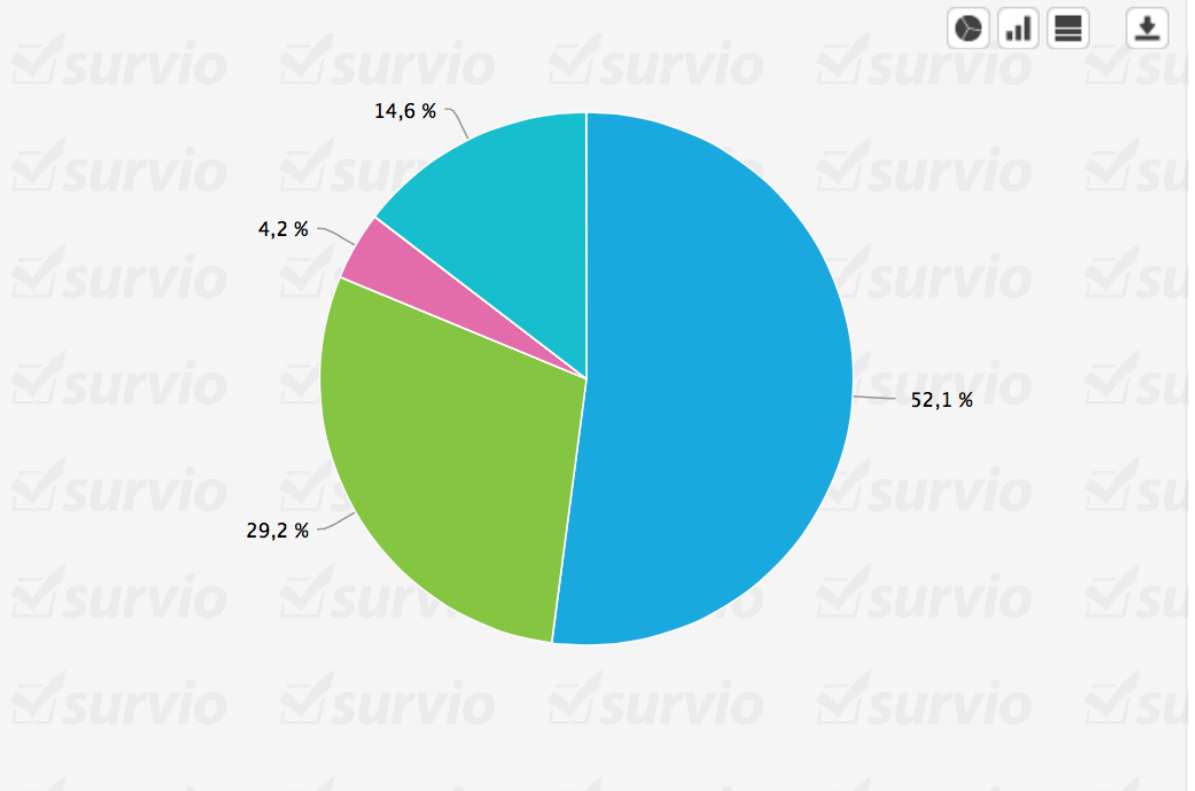
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	8	16,7 %
●	Kenmerk of eigenschap	23	47,9 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	1	2,1 %
●	Vergelijking	1	2,1 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	15	31,3 %

32 Je bent dik, omdat je te lui bent om te bewegen.

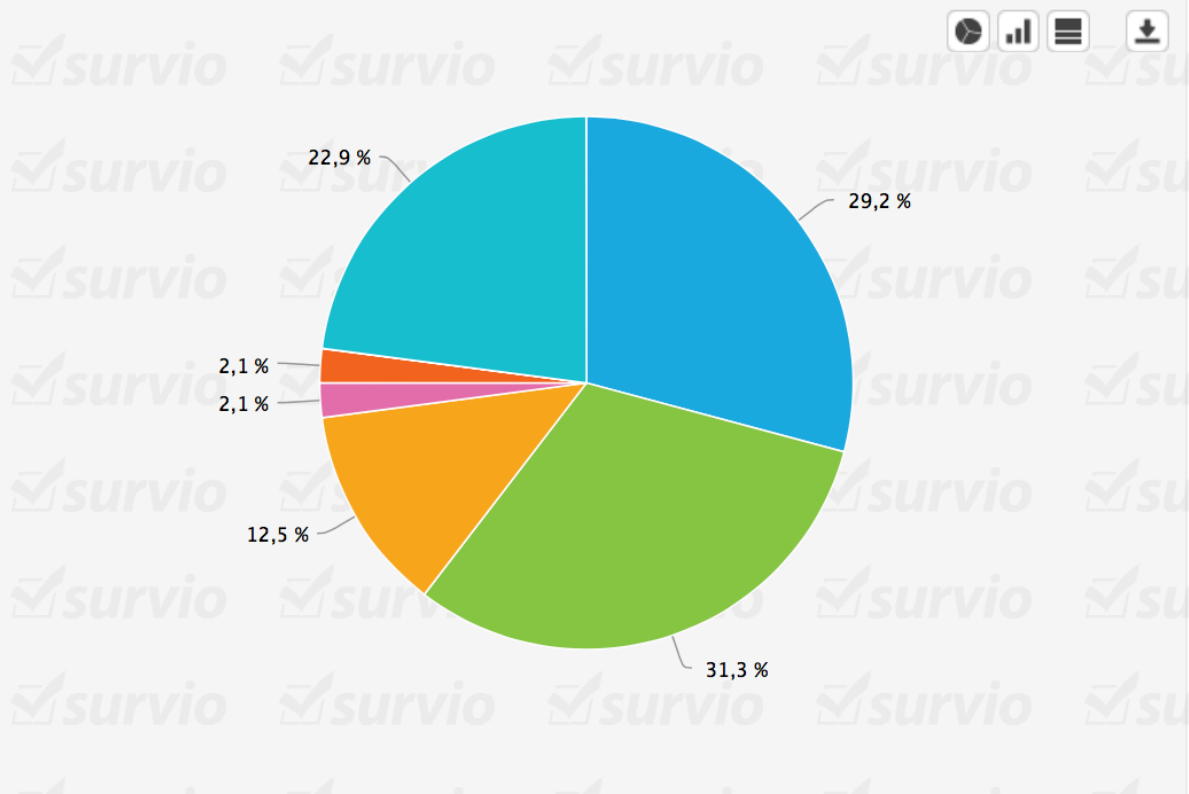
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
1	Oorzaak en gevolg	37	77,1 %
2	Kenmerk of eigenschap	6	12,5 %
3	Voor- en/of nadelen	0	0 %
4	Voorbeelden	2	4,2 %
5	Vergelijking	0	0 %
6	Autoriteit	1	2,1 %
7	Geen keuze	2	4,2 %

33 Je bent dik, omdat je van snacks houdt.

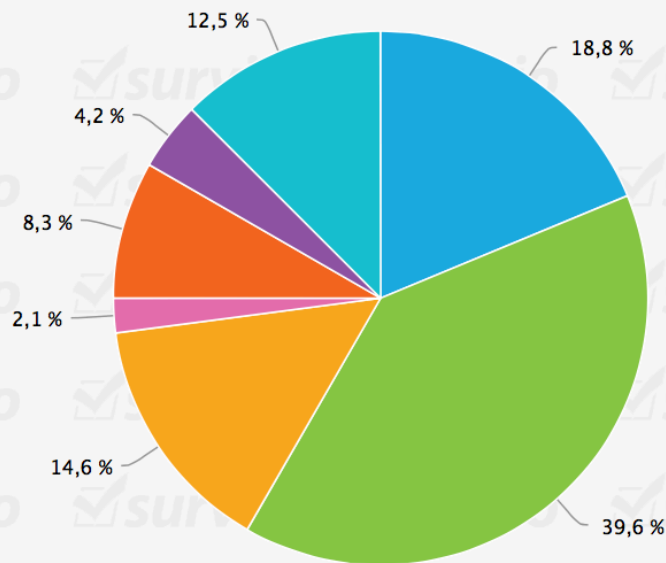
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	25	52,1 %
●	Kenmerk of eigenschap	14	29,2 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	2	4,2 %
●	Vergelijking	0	0 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	7	14,6 %

34 Ik ga lopen, want ik heb een hekel aan fietsen.

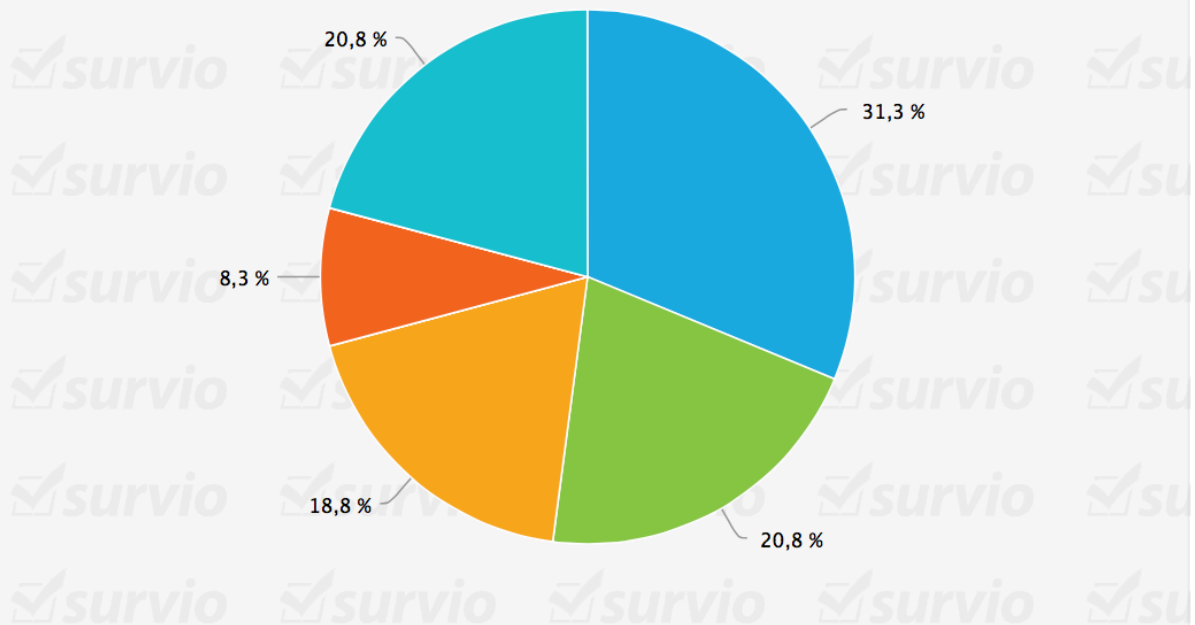
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	14	29,2 %
●	Kenmerk of eigenschap	15	31,3 %
●	Voor- en/of nadelen	6	12,5 %
●	Voorbeelden	1	2,1 %
●	Vergelijking	1	2,1 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	11	22,9 %

35 Je kunt beter gaan lopen, want je hebt een hekel aan fietsen.

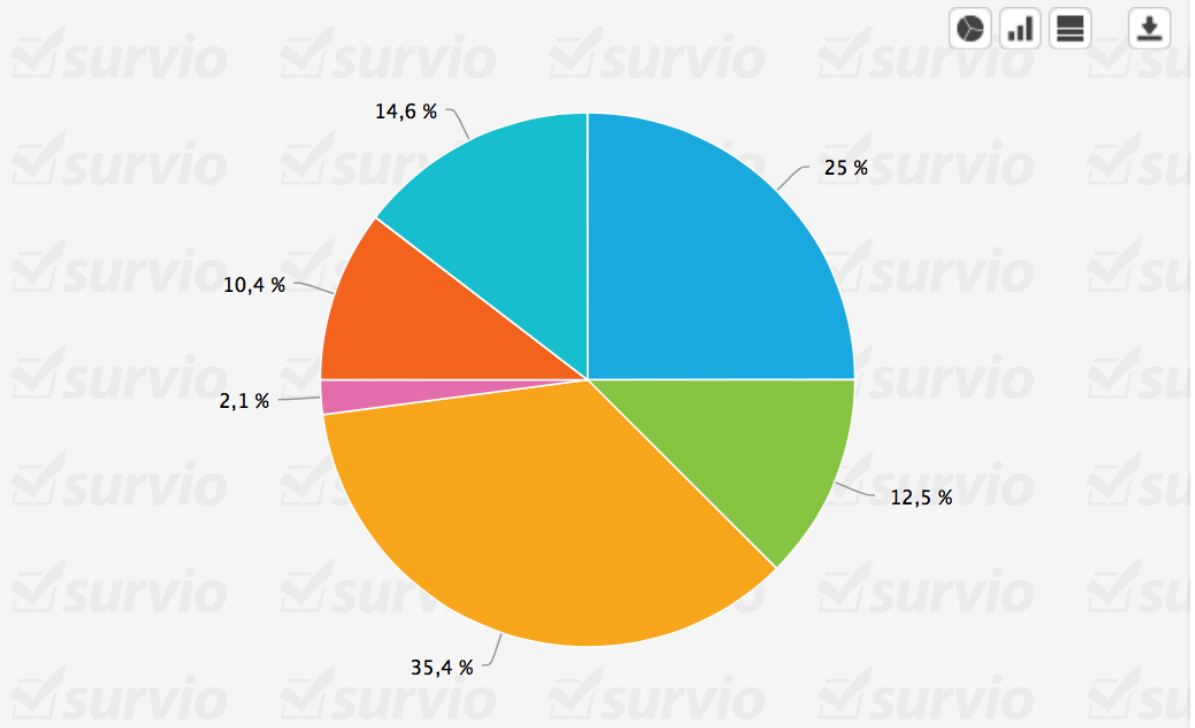
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	9	18,8 %
●	Kenmerk of eigenschap	19	39,6 %
●	Voor- en/of nadelen	7	14,6 %
●	Voorbeelden	1	2,1 %
●	Vergelijking	4	8,3 %
●	Autoriteit	2	4,2 %
●	Geen keuze	6	12,5 %

36 Ik ga lopen, want van fietsen word ik moe.

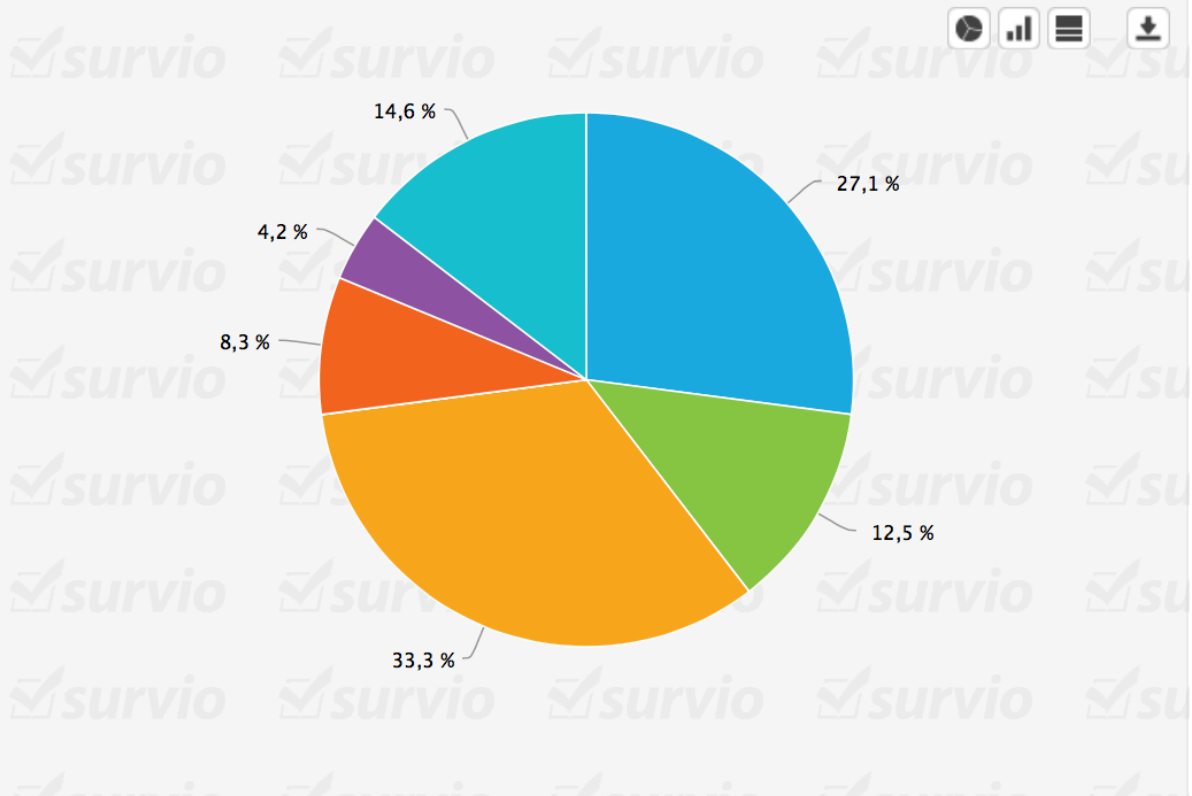
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
1	Oorzaak en gevolg	15	31,3 %
2	Kenmerk of eigenschap	10	20,8 %
3	Voor- en/of nadelen	9	18,8 %
4	Voorbeelden	0	0 %
5	Vergelijking	4	8,3 %
6	Autoriteit	0	0 %
7	Geen keuze	10	20,8 %

37 Ik kan beter gaan lopen, want van fietsen word ik moe.

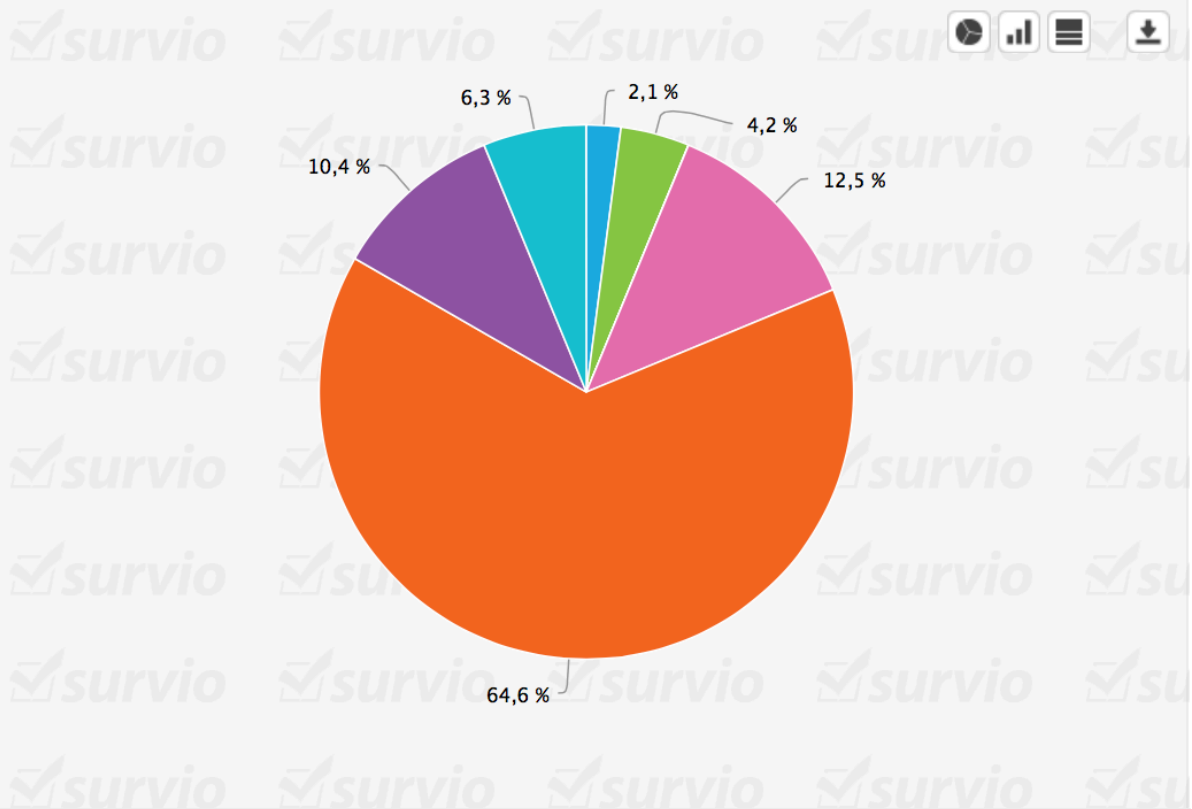
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	12	25 %
●	Kenmerk of eigenschap	6	12,5 %
●	Voor- en/of nadelen	17	35,4 %
●	Voorbeelden	1	2,1 %
●	Vergelijking	5	10,4 %
●	Autoriteit	0	0 %
●	Geen keuze	7	14,6 %

38 Je kunt beter gaan lopen, want van fietsen word je moe.

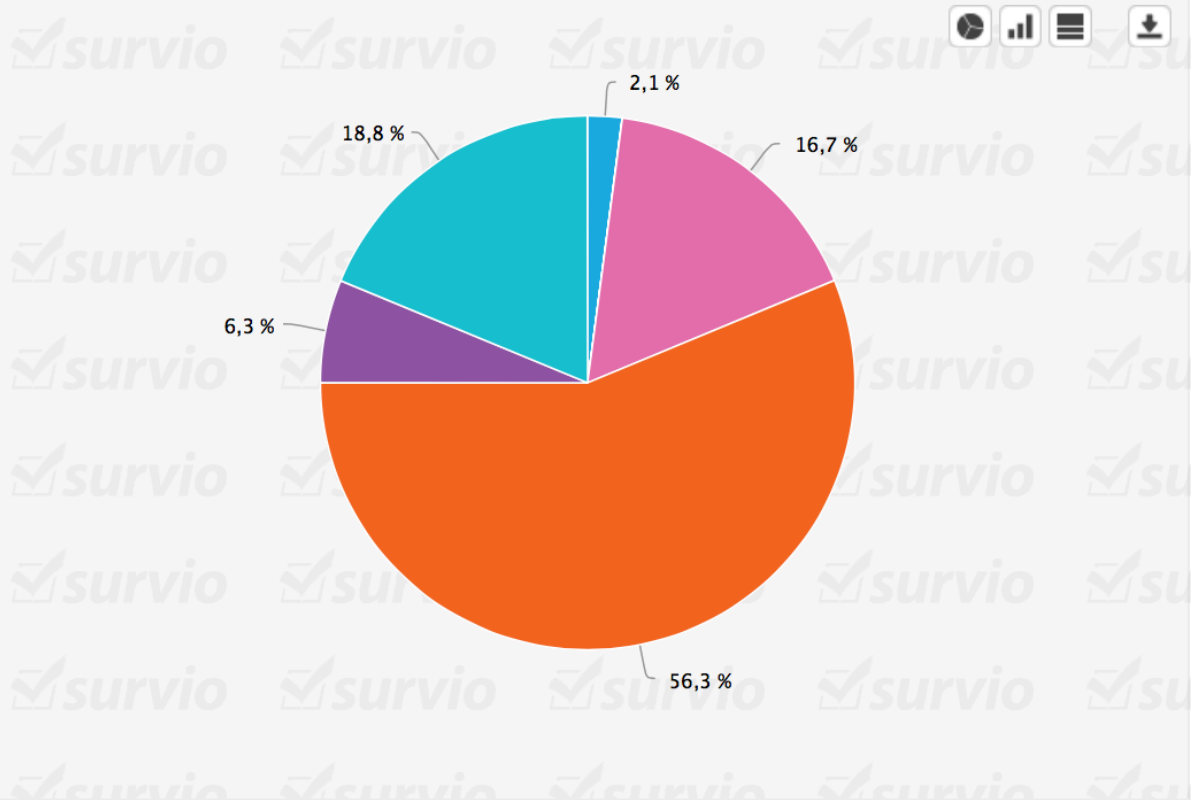
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	13	27,1 %
●	Kenmerk of eigenschap	6	12,5 %
●	Voor- en/of nadelen	16	33,3 %
●	Voorbeelden	0	0 %
●	Vergelijking	4	8,3 %
●	Autoriteit	2	4,2 %
●	Geen keuze	7	14,6 %

39 Je kunt beter hard leren voor deze toets, want Jean, Ashraf en Mark doen dat ook en dat zijn de slimsten van de klas.

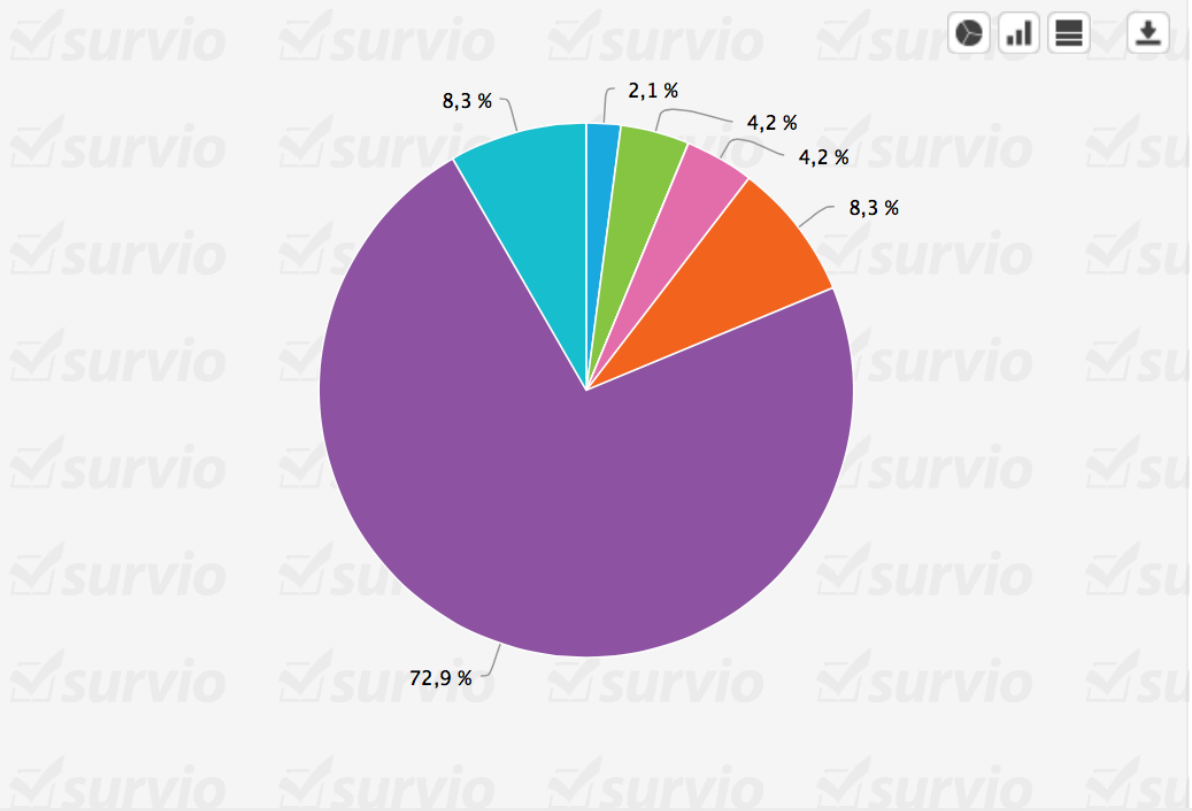
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	1	2,1 %
●	Kenmerk of eigenschap	2	4,2 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	6	12,5 %
●	Vergelijking	31	64,6 %
●	Autoriteit	5	10,4 %
●	Geen keuze	3	6,3 %

40 Je kunt beter hard leren voor deze toets, want Jean, Ashraf en Mark doet dat ook.

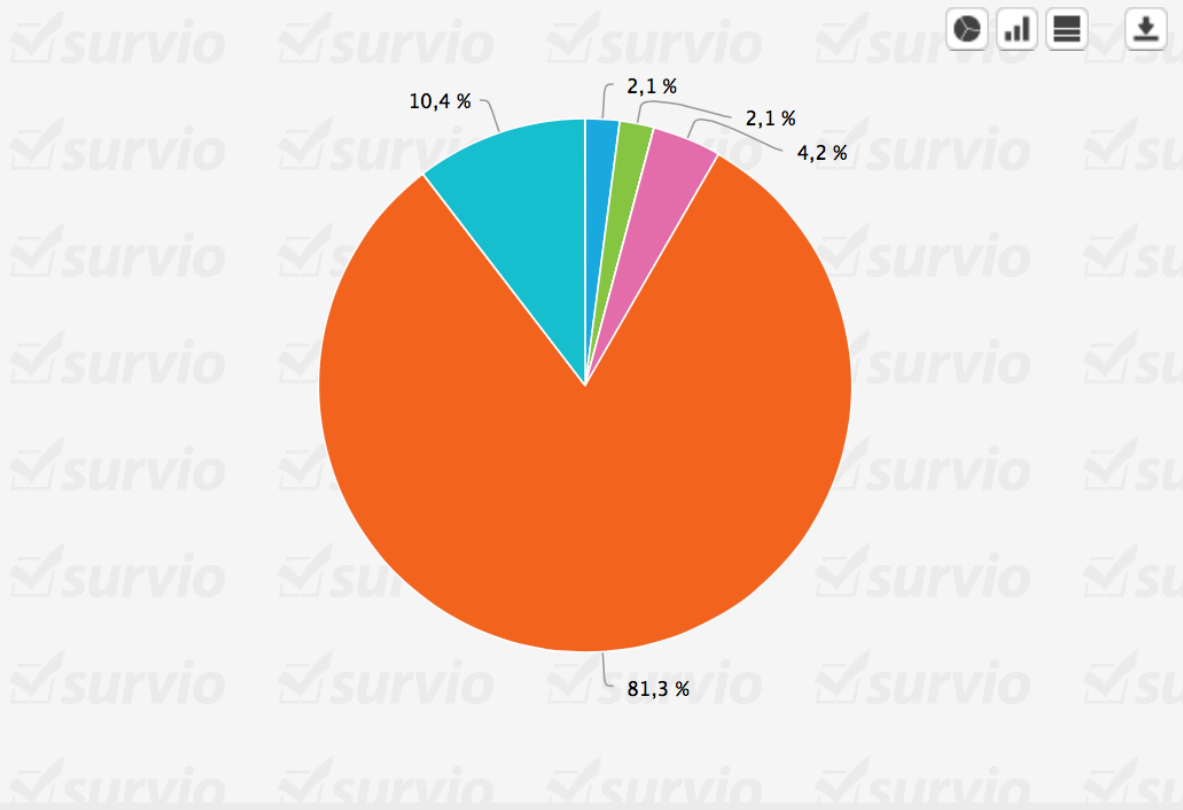
#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Oorzaak en gevolg	1	2,1 %
●	Kenmerk of eigenschap	0	0 %
●	Voor- en/of nadelen	0	0 %
●	Voorbeelden	8	16,7 %
●	Vergelijking	27	56,3 %
●	Autoriteit	3	6,3 %
●	Geen keuze	9	18,8 %

41 Je kunt beter hard leren voor deze toets, want Jean, Ashraf en Mark zeggen dat en dat zijn de slimsten van de klas.

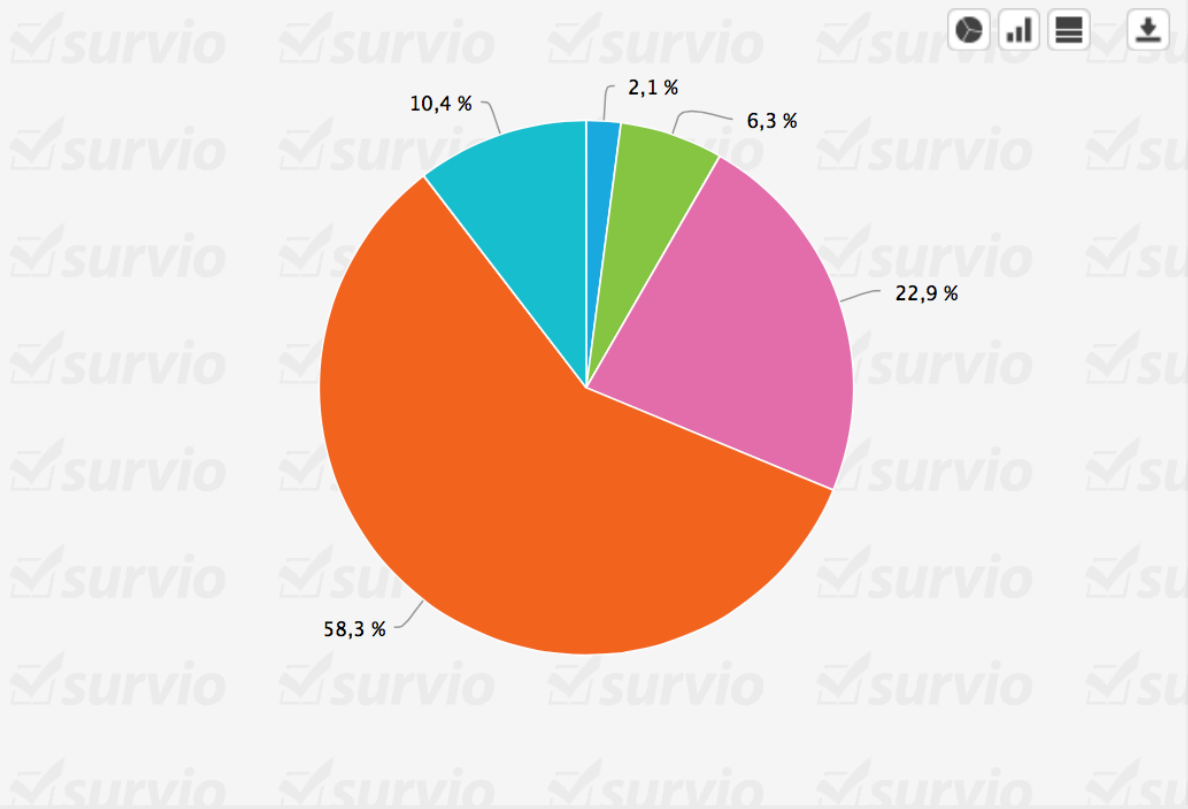
#	Antwoord	Antwoorden	Ratio
1	Oorzaak en gevolg	1	2,1 %
2	Kenmerk of eigenschap	2	4,2 %
3	Voor- en/of nadelen	0	0 %
4	Voorbeelden	2	4,2 %
5	Vergelijking	4	8,3 %
6	Autoriteit	35	72,9 %
7	Geen keuze	4	8,3 %

42 Je kunt best een voldoende halen voor deze toets, want Jean, Ashraf en Mark hebben dat ook gehaald. ▾

#	Antwoord	Antwoorden	Ratio
1	Oorzaak en gevolg	1	2,1 %
2	Kenmerk of eigenschap	1	2,1 %
3	Voor- en/of nadelen	0	0 %
4	Voorbeelden	2	4,2 %
5	Vergelijking	39	81,3 %
6	Autoriteit	0	0 %
7	Geen keuze	5	10,4 %

43 Het is mogelijk om een voldoende te halen voor deze toets, want Jean, Ashraf en Mark is dat ook gelukt.

#	Antwoord	Antwoorden	Ratio
1	Oorzaak en gevolg	1	2,1 %
2	Kenmerk of eigenschap	3	6,3 %
3	Voor- en/of nadelen	0	0 %
4	Voorbeelden	11	22,9 %
5	Vergelijking	28	58,3 %
6	Autoriteit	0	0 %
7	Geen keuze	5	10,4 %